

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Vlastivědný sborník »Záhorská kronika« vychází čtvrtletně.
Adresa pro všechny zásilky: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Předplatné ročně 10 Kč; po 1. lednu 1936 doplácí se 12 Kč.
Platí se chekem poštovní spořitelny č. 100.630 Brno.

Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně č. 69.140-VI-18. 8. 1925.

Podací poštovní úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

OBSAH:

Jan Jiří Středovský, farář v Pavlovicích n. B. (Ferd. Novák.) — Nejstarší farní matrika v Oseku n. B. (Ant. Fröhlich.) — Lipensko na úsvitě svých psaných dějin. (Fl. Zapletal.) — Hřbitov hranických Bratří. (B. Indra.) — Zajímavosti z gruntovních register kelečských, založených roku 1623. (Ant. Svěrák.) — Kdy dostal zámek přerovský nynější podobu. (F. N.) — Sgrafita z r. 1583 v Hranicích. (Fl. Zapletal.) — Z našeho poštovního holubářství. (Dr. Miloš Záleský.) — Slovník lipenského nářečí. (R. Kout.) — Drobné zprávy: Úplné zatmění měsíce. (Josef Široký.) — Hrad Teplice nad Bečvou. (Fl. Zapletal.) — Nápis na věžní korouhvičce hranického zámku. — Krám doktorský. — Dvě návštěvy královské v Hranicích. (Bot. Indra.)

Upozornění. Ve 3. čísle bude uveřejněn »Průvodce Hranicemi a láznemi Teplícemi nad Bečvou«, které se v posledních letech těší velké oblibě. Proto budou ostatní příspěvky uveřejněny až ve 4. čísle.

Redakci došlo:

Čeněk Kramoliš: Z manželského ráje a Rychtář Šoman jsou dvě nové knihy vyšlé nákladem R. Prombergra v Olomouci. Z manželského ráje je národopisný obraz ze života Valachů před sto lety. S chutí přečteme tuto knížku, v níž děj je vykreslen velmi živými barvami. Kniha Rychtář Šoman má děj z Valašských Klobouk a jižního Valašska z konce XVII. století, kdy tento kraj trpěl vpády Turků. Obě knihy vřele doporučujeme do obecních a spolkových knihoven. Cena každé brož. 18 Kč, váz. 27 Kč. Knihy našeho oblíbeného spisovatele Č. Kramoliše vydává ve velmi pěkné úpravě nakladatelství R. Prombergra v Olomouci. Zařadte je do obecních knihoven! Tam, kde jsou již zařazeny, jsou velmi vítanou četbou!

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Ročník XVIII.

Prosinec 1935.

Číslo 2

Ferd. Novák:

Jan Jiří Středovský, farář v Pavlovicích nad Bečvou.

K prvním vlastivědným buditelům rodem z Čech, Ballínovi † 1688 a Pešnovi † 1680 řadí se důstojně Moravan Jan Jiří Středovský. Narodil se r. 1679 v Brumově u Val. Klobouk, jako syn Melichara Středovského, úředníka na hradě Brumově. Rok po vysvěcení stal se r. 1703 farářem v Pavlovicích nad Bečvou a tam také zemřel 15. srpna 1713 v mladém věku. Středovský působil v Pavlovicích 10 let, patrně se mu tam líbilo. Neopomenul nikdy označiti své sídlo Pavlovice n a d B e č v o u, ačkoli jsou Pavlovice

hodně daleko od Bečvy, označení je však případné, vévodit Pavlovice celému Pobečví od Lipníka až za Přerov. Je zajímavé, že po 200 letech v sousední faře v Soběchlebích pokračoval ve vlastivědných pracích zasloužilý pracovník dr. František Příkryl*) a v Oseku farář Jan Bačura a že také Záhorská kronika pokračuje ve vlastivědných snahách a pracích Středovského.

Středovský vydal tiskem latinsky Memoria Moraviae memorabilium, Sacra Moraviae historia a Vita Scti Sarcandri. Volný si ho

* Zakladatel, první redaktor a vydavatel Záhorské kroniky.

velice vážil, třeba věděl, že není vždy dosti kritickým a čerpal z jeho spisů pro své důkladné dílo a nazval jej moravským Liviem. Daleko větší cenu než tištěná díla mají jeho rukopisné spisy. Zachovaly se neporušené v arcibiskupské knihovně v Kroměříži; tam přišla asi i jeho knihovna, neboť Paprockého Zrcadlo markrab. mor. nese rukopisnou poznámku Ex libris J. G. Středovský. Hlavní zásluha Středovského spočívá v tom, že s velikou péčí a úsilím opisoval a dal si opisovati listiny a zápisy z minulosti. Na opisy pořídil si 16 velikých, foliových knih nemalým nákladem a do nich zapisoval vše, co se mu do rukou dostalo. Jest jeho zásluhou, že se nám zachovalo v opisech sta a sta listin a zápisů, kdežto originály přišly časem nazmar. Středovský vykonal velikou práci a co ještě mohl vykonati, kdyby smrt ho byla nevytrhla z práce! — Poněvadž jeho rukopisná díla pod názvem Apographa a Apparatus jsou méně známá, pokusíme se je popsat, aby se vlastivědní pracovníci dověděli, co by mohli ve Středovském hledati a najíti a kterých osad listiny zachránil Středovský před zkázou.

Apographa.

Je to 11 knih vázaných, s ozdobami do bílé kůže vtačenými, s mosaznými sponkami. Všechny knihy jsou důkladně svázané a velmi dobře uchovány. Každý díl je o jedné knize, jen IX. je ve dvou. Knihy jsou foliového formátu 34 × 21 cm a mají 640—700 stran. Popsány jsou jen částečně, na př. kniha I.—140 stran, II.—405 str., III.—542 str., IV.—421; jen obě knihy IX. jsou až na 2 poslední listy celé popsané.

V každé knize je všeobecný úvod a obsah všech knih, na jedné straně latinsky, na druhé česky. Úvod zní: Přípisy moravské aneb výťah rozličných listův jak duchovních tak světských obsahujících v sobě všeliká práva, obyčeje, zřízení, obdarování, volnosti, svobody, půhony, paměti manské, kšafy, smlouvy, zádušenství a jiné mnohé věci k slavnému markrabství moravskému patřící na několik dílův rozdělené. Podáme stručný obsah.

- Knihy I. obsahuje v sobě biskupství holomuckého svobody a výsady.
 Kniha II. — — všechny po biskupství moravském děkanství, farní kostely a jich řádné představené nynější správce, biskupská decreta a j.
 Kniha III. — — země moravské stará práva, volnosti a svobody, zemské zvyklosti někdy od zem. hejtmána Ctibora z Cimburka a druhého Ctibora z Drnovic v spis uvedené.
 Kniha IV. — — sněmovní sněšení, obecné sjezdy, poslův císařských žádosti a stavův na to odpovědi.
 Kniha V. — — práva manská, nimiž biskupství holomuckého pánův se řídí.
 Kniha IV. — moravských měst a městeček obdarování, svobody, nadání, práva, obyčeje a zřízení.

Knihy VII. — knížectví opavského (kteréž někdy z Moravy bylo vysazeno) svobody, obdarování, práva, smlouvy, volnosti. Opisy si pořídil sám Středovský, když byl v Opavě po 6 neděl na léčení. (. . in cura medicorum.)

Knihy VIII. — — rozmanité přípisy, jakož jsou smlouvy, trhy, kupy, prodaje, dobré vůle, reversy, poručenství, svobody vesnic, obdarování a mocných smluvcův výpovědi, též i jiné, těm podobné věci.

Knihy IX. 1 — — k soudu zemskému půhony, panské nálezy, stran podezřelých přísahy, poklidy a j.

Knihy IX. 2 — — soudu zem. půhony, panské nálezy, poklidy a jiné mnohé soudův zem. výpovědi a naučení. Což větším dílem v tuto knihu od neznámé ruky jest r. 1579 vepsáno a ostatek z mnohých starých přípisův přidáno jest ode mne Jana Jiřího Ignacyho Středovského od r. 1709.

Knihy X. — — všeliké památky markrab. mor. se týkající z rozličných míst, zápisův, listův a knih porůznu shledané, aby drobtý takové k zmaření nepřišly vjedno k budoucímu dobrému zapsané.

Za obsahem stojí na konci v každé knize toto: A tyto všechny jmenované knihy k zrostu letopisův moravských z rozličných spisův jak hlavních tak přípisných pracně a nákladně jsou shledané ode mne Jana Jiřího Ignacyho Středovského, faráře pavlovského nad Bečvou r. 1709.

Uvedeme některé zajímavější zápisy týkající se našeho kraje nebo blíže určující obsah knihy.

Apographa I. kniha.

Přípis svobod a volností na zbor lipenských bratří pikhartův udělených od p. Voka z Rožmberka r. 1585 (dodáno konsistoři r. 1673) str. 89. Jiřík st. Bruntálský z Vrba ustanovuje v Lipníku školu německou, lutryánskou r. 1616 str. 90.

Kn. II. — Seznam farářův r. 1710. Pavlovice n. Bečvou od 18. ledna 1703 Jan Jiří Ign. Středovský. Navržen za faráře patronem Jiřím Bedř. hr. z Oppersdorfu, pánem na Dřevohosticích a Domaželicích. Středovský zapisoval tam biskupská decreta, poslední je z 28. dubna 1713.

Kn. III. — Knížka p. Ctibora z Cimburka. Do této pak knihy z exempláře uroz. a stat. ryt. p. Jana Žalkovského z Žalkovic vytaženy a ode mne J. J. Středovského od mnohých chyb písařských z jiných třech starých přípisův očištěno. Knihy Ctibora Drnovského z Drnovic sepsané pro správu, jak se kdo řídití má při právě v markr. morav.

Knihy IV. — Kniha » s přeskou«, to jest přípis knihy té, která se při soudnici brněnské nalezá pod nápisem Registra zemsky českým jazykem psany od r. 1518 do r. 1596. — Středovský opsal roku 1712.

Knihy VI. — Privilegia města Olomouce, Brna, Rousinova, Prostějova (p. z Pernštejna), Jimramova, Mor. Budějovic, Přerova (str. 187—288 do r. 1699), Hranic (r 1629), Bystřice p. Host.

Kvasic, Vsetina, Napajedel, Zlína, Podštátu (špitál podštátský str. 350—362 — Středovský opsál r. 1712.

Kniha VIII. — Str. 1—190. Rozličné přípisy dílem od uroz. vladky Matyáše Žalkovského z Žalkovic a na Dobroměřicích, dílem od jeho pana syna Jana Žalkovského vjedno shromážděné.

Str. 201. — Rozličné přípisy p. hrbat z Turnu se týkající vystavené z hlavních listů i také ze spisův ryt. Stanisl. Kuznického, úředníka na Letovicích okolo r. 1636.

Přípis rozličných smluv, kteréž vytažené jsou z jedné staré knihy od r. 1613 psané, jenž na sobě dva erby měla, Žalkovský a Šlejnický, str. 284. —

Poslední z 310 opisů je výpis z obdarování p. radních města Lipníka na mlýn pruský r. 1450 — str. 410.

Kniha IX. 1. — Půhonové práva olomuckého a brněnského. Půhony a nálezý od r. 1480.

Kniha IX. 2. — Půhonové a nálezý při právě zemském markrab. mor. při právě olomuc. a brněn. s pilností vyhledány a v exemplář tento zapsány r. 1579, obsahuje 155 listů. Písmo krasopisné, hesla nálezů a slovo nález jsou napsány ozdobně červenou barvou. Úpravou a ozdobným písmem se liší od ostatních zápisů všech 11 knih, jak Středovský sám píše, od neznámého písaře, byly do této knihy vevázány.

Pokračují pak půhonové a nálezové od p. Jana st. z Kunovic od r. 1497. Jsouc na něho a za něho jako nejv. sudího markrab. mr. až do str. 446. Ostatek knihy zabírajíc zemské soudy od roku 1555/65, naučení zem. hejtmanům ve věcech sirotčích.

Kniha X. — Rozmanité výpisky z matrik dřevohostické, pavlovské a z neznámých autorů. Přípis památky školy lipenské z listu starého, pamětního vytažený. Památka rýmovaná na nově vystavenou a ozdobenou školu lipenskou 28. listopadu 1618, památky z 16. a 17. století, z nějaké knížky hranické vyňaté (str. 152), zápisky bratrské o Přerově, výtah z annalů lipenských piaristů do r. 1694, paměti kláštera fulneckého. Seznam osad panství moravských zaslaný úředníky panství Janu Křišt. Müllerovi, císař. geographu na Moravě r. 1710. Jména osad jsou německá a česká. Jména zaniklých osad. Zpráva o drahých kovech a rudách v markrab. mor. (o hoře Hostýně str. 335), výpisky z matriky hranické o šlechtických rodech od r. 1625 do r. 1711, o spisovatelích moravských. Pečetí napajedelská a pavlovská (r. 1590). Seznam pustých hradů od J. K. Müllera. Výtah rozličných památek obzvláště města Lipníka se týkajících, které někdy Martin Zygmundek, téhož města primator sepsal a té knize páně Tovačovského Ctibora z Cimburu připojil, odkudž já J. J. Středovský v tuto knihu jsem paměti ty přepsati dal léta 1713 (str. 406). O Bystřici p. Host. latinská zpráva na str. 423. Obecná pověst o založení města Lipníka, památka: o městě Hranicích v časech válečných, výpis strany pasunkův v horách lipenských r. 1615.

Apparatus.

Mimo 11 knih Apographa zachovalo se ještě v téže knihovně 5 knih Coementa historica seu apparatus (užívá se obyčejně názvu apparatus). Jsou to rukopisy ale jen latinské, úpravou i zevnějškem úplně stejné jako apographa, od 600 do 854 stran silné a rovněž velmi dobře zachovalé. Všechny 5 knih je vlastně jen rozvrh práce, kterou si Středovský umínil vykonati, ale nevykonal pro předčasnou smrt. Z tohoto rozvrhu poznáváme, že Středovský měl již tehda myšlenky, které se ve vlastivědě uplatnily až za naší doby a je tím více litovati, že zemřel tak mladý.

Kniha I. obsahuje seznam a pořadí biskupů moravských, litomyšlských a j. církev. hodnostářů morav. Dějiny Moravy před Kristem a po Kristu do r. 1709, ale napsal jen roky, měl to býti jakýsi historický kalendář. Biskupové a j. hodnostáři jsou uvedeni jen jmény, ostatek již nedopsal.

Kniha II. — Seznam v pořadí svatých a blahoslavených moravských, dále seznam klášterů a kapitol morav. Jsou tam jen jména.

Kniha III. — Seznam králů a markrabí moravských, zem. hejtmanův a jiných moravských a opavských zem. úředníků. Seznam spisovatelů moravských. O každém je jen několik dat, odkud rodák, čím byl, co sepsal, kdy umřel. Uvádí také nekatolíky, ale nepomene poznamenati, že byl nekatolík. Na př. o J. Blahoslavovi napsal: Jan Bohuslaus, Moravan, Přerovan, pikhartský pastor, napsal o vzniku a rozvoji své sekty, zemřel v Mor. Krumlově 24. listopadu 1571. O Komenském nepsal výjimečně, že byl nekatolík. Napsal: Jan Amos Komenský, Moravan, rodák z Komny, svými spisy a knihami světoznámý. Na str. 602 je též zápis o Středovském: Jan Jiří Středovský, Moravan, rodák z Brumova, pavlovský farář, vydal Memoria Moraviae memorabilium 1705, Sacra Moraviae historia 1710, Vita Sc. Sarcandri 1712.

Při tom je poznámka, N. B. Toto bylo napsáno bez mého vědomí od p. Alexandra Schamského, olomuc. doktora lékařství. Nechtěl tedy býti Středovský v seznamu morav. spisovatelů, ze skromnosti.

Kniha IV. Seznam urozených rodin na Moravě a seznam rozličných věcí moravských. Abecední seznam šlechty moravské. Na každé stránce jsou 2—3 rody, u některých rodů jsou erby dovedně perem kreslené, podle pečetí, náhrobků, Pešiny, Paprockého, jak sám podotýká. Data o rodech tam nejsou, je to jen rozvrh práce.

Od str. 683 až do konce (str. 848) jsou abecedně seřazená hesla, o kterých chtěl psáti, ale nenapsal. Hesla ta ukazují, o co se zajímal Středovský a jaký měl moderní názor, v té příčině předbíhal značně svou dobu. Čteme tam hesla: academia a školy na Moravě, znamenité budovy, vzdach, pole, včely, léčivá voda, vodovody, stromy, archivy, vousy Moravanů, knihovny, řeky morav. Blata, Bystřice, Bečva, Morava atd., zvony, hory, chmel, berně, sněm, kříže, hrobky, koni, šelmy dravé, obilí, kacířství, rostliny, znamenité zahrady, Hostín, řeč, posvátné obrazy, hmyz, židé, kovy, mramor,

peníze, mumie morav., mravy valašské, hanácké (ale ne slovácké), náboženství, kosti gigantů a rozličných neznámých živočichů, lázně, věže, víno atd.

Kuiha V. — Abecední seznam hradů, měst a osad moravských. Na každé straně jsou 2—3 jména osad bez dalších dat, ta chtěl teprve napsati. Připsal tam ještě: To vše k větší slávě boží na oslavu a okrasu vlasti s péčí začal připravovati J. . Středovský, Moravan z Brumova, farář pavlovský A. D. 1709.

Na konec děkujeme p. archiváři p. dru Breitenbachrovi že nám umožnil probádati rukopisné knihy Středovského.

Antonín Fröhlich:

Nejstarší farní matrika v Oseku n. Beč.*

Kostel Povýšení sv. Kříže stál již v Oseku počátkem 14. století a byl r. 1428 vypálen. V r. 1780 shořel tak, že zůstaly jen holé zdi. Při tomto požáru i zvony se rozlily. Nynější kostel byl nově postaven r. 1791.

Jako první farář připomíná se r. 1327 Hynek, zeman z Kamené Lhoty, r. 1343 Václav z Jevíčka a r. 1419 Jaroš, kterému Marketa, vdova po Lackovi z Kravař, jako svému zpovědníkovi, společně s farářem lipenským svůj majetek odkázala. Po něm tu byli faráři podobojí a později luteránští, z nichž se připomínají r. 1557 Jan, od r. 1567—1601 Jan Zahradka Polnický, od r. 1601 až 1607 Pavel Alexandr Unčovský a v letech 1612—1613 Jan Hofman Karnovský, z nichž někteří měli pře s majiteli Veselíčka o desátek. R. 1619 spravoval oseckou farnost, k níž i farnost Pavlovská přidělena byla, missionář František Babský, minorita z Olomouce. V letech 1622—1623 prováděl zde protireformaci jezuita Mikuláš Mužik, který zaznamenal, že o vánocích r. 1622 všichni muži a r. 1623 i všechny ženy ke katolické víře se vrátili. Za něho byl r. 1623 též Velký Újezd přifařen, tak že farnost obsahovala 16 osad a 5 usedlých z Buku. Dle dekanátní matriky z r. 1668 byly přifařeny k Oseku již jen osady: Radvanice, Veselíčko, Bohuslávky, Staměrice, Trnávka, Tupec, Dolní Újezd a komenda Velký Újezd s Kozlovem a Ranošovem (s Osekem 11 osad).

V letech 1682—1695 byl farářem Václav Popp, z jehož doby se od r. 1693 zachovaly matriky. Starší matriky, které Středovský (Apographa X., str. 371.) připomíná, jakož i missál z r. 1322 jsou ztraceny.

Nejstarší zachovalá matrika osecká obsahuje zápisy křestní, oddávkové a o úmrtí za léta 1693—1731 ze všech tehdy přifařených

* P. Fr. Králíkovi, faráři oseckému, děkuji za laskavé umožnění studia této matriky.

obcí. Jsou tam zápisy z Horního (Vrchního) Újezda, Bohuslávky, Oseka, Chylce (zaniklá osada spojením s Veselíčkem), Veselíčka, Buku, Trnávky, Tupce, Dolního Újezda, Kozlova, Podolší, Staměrice a také z Prostřední pily, z Vrchní pily, Podoleckého mlýna a Rybář.

Poněvadž nemá jmenného indexu, ztěžuje vyhledávání zápisů. Psána je čitelně od r. 1693 až do r. 1703 a v roce 1717, česky, v letech 1704—1716 a 1718—1731 latinsky. Zvláště české zápisy jsou psány velmi pěkně a pečlivě. Rodopisci naleznou tu mnoho překvapujících zpráv o rodech, jež tam žily a snad dosud žijí. Stručné zápisy nám osvětlují poměry ve farnosti před půl třetím sta let, kdy již z velké většiny rodová jména se ustálila.

Na první straně je ozdobným písmem poznamenáno: Křty za dvojctihodného a vysoce učeného pana Václava Poppa, ten čas faráře Oseckého v roku 1693. Křty jsou zaneseny na 152 listech docela stručně. Zápisy o křtech mají rubriky: rok, měsíc, den, dítě, místo, rodičové, kmotrové. Příkladem uvádím několik zápisů z roku 1693:

Měsíc: Januaris. — Den: 1-ho. — Dítě: František. — Místo: z Horního Újezda.

Rodičové: Václav Tkadlec a Maryna.

Kmotrové: Jiřík Dostál a Alyna, manželka Tomáše Brlíka — oba z Horního Újezda.

2-ho: Pavel, z Bohuslávky, rodičové Martin Sedlák a Rozina, kmotrové: Matěj Michalků a Anna, jeho žena z Trnávky.

10-ho: Zuzana z Oseka, rodičové Václav Mechana a Anna, kmotrové: Jiřík Rakovský a Zuzana, jeho manželka z Oseka.

15-ho: Jan, z Chylce, rodičové: Matys Michlíčků a Magdalena, kmotrové: Adam Hnilica, kovář, a Maryna, manželka Martina Drabečka, oba z Veselíčka.

Další část knihy obsahuje zápisy oddávkové na 67 listech, rovněž z let 1693—1731. Zápisy uvedeny jsou v rubrikách: rok, měsíc, den, ženich, nevěsta a místo, svědkové.

Ukázky z roku 1693:

12-ho Januaris: Pavel, syn Martina Dovrtlika, z Bohuslávky, Maryna, dcera po nebožtíkovi Tomáši Hlavinkovi z Dolního Újezda; svědkové: Martin Čuda z Dolního Újezda, Stanislav Spáčil, soused z Bohuslávky.

18-ho Januaris: Martin, syn Martina Přikryla z Oseka, Maryna, dcera Jiříka Zatloukala z Oseka; svědkové: Ondřej Zastřešek, a Martin Kovařík, sousedi z Oseka.

20.-ho Januaris: Jiřík, syn neb. Václ. Ulmy a Anna, dcera neb. Šebesty Sobky, oba z Chylce; svědkové: Jan Pacák, Stanislav Moščenský, oba sousedi z Chylce.

Poslední část knihy má záznamy o úmrtí za léta 1693 až 1731 na 99 listech. Tu je uveden rok, měsíc, den, místo a jméno nebožtíkovo.

Ukázky z r. 1693:

Z Horního Újezda: 3. Januari, usnul v Pánu František, syneček

Jana Tkadlce, jsouc starý 3 day, a téhož dne při chrámu Páně Horní Újezd jest pochován.

Z Dolního Újezda: 7-ho umřela v Pánu Anna, dcerka Jakuba Čagalý, jsouc staří ½ roku a 8-ho při chrámu Páně oseckým jest pochována.

Z Oseka: 7-ho umřela v Pánu Anna, dcerka Vaška Kelíčka, jsouc staří 8 dní a 8-ho při chrámu Páně oseckým jest pochována.

Z Dolního Újezda: 13-ho umřela v Pánu Maryna, manželka Jana Študenta, jsouc staří asi 35 léta, a 14-ho při chrámu Páně oseckým jest pochována.

V matrice setkáváme se většinou s ryze českými jmény, z nichž po srovnání s pozemkovými knihami shledáme, že jen zcela mízivý počet rodů sedí v rodné vsi do dnešního dne.

V tehdejších dobách se pole primitivně obdělávalo, neboť vždy značná část pozemků ležela úhorem. Proto bývalo i dosti hladu a epidemické nemoce při málo hygienických opatřeních kosily venkovský lid. Generace žily rychle a rychle se střídaly, a tak mnohé rody úplně vymřely. Jiné rody opouštěly své prodloužené statky a usazovaly se v jiných osadách téhož panství. A tak nalezáme též jména rodová v několika letech neb desetiletích v jiných osadách. Odešli tam v důvěře, že tam budou snadněji žít. Proto jich v původních osadách zůstalo tak málo.

V celém údobí 38 let zapsáno bylo ve farnosti osecké 1.244 sňatků, 4.656 křtů a 1.747 úmrtí. V roce 1694 bylo pokřtěno z Horního Újezda 8, z Oseka 21, z Dolního Újezda 12, z Radvanic 3, z Veselíčka 7, z Chylec 3, z Bohuslávky 6, ze Staměřic 3, z Buku 2, z Trnávky 5, z Tupce 3, z Kozlova 4, z mlýna Lubeně 1, z Rybář 1, ze Sikovce u Příbora 1, z Horní pily 1 — celkem 86 dětí. — V témž roce 1694 bylo 33 s v a d e b; dle nevěst: Dol. Újezd 7, Osek 3, Bohuslávky 1, Chylec 3, Veselíčko 6, Radvanice 4, Horní Újezd 6, Staniměřice 2, Tupec 1. — A konečně p o h ř b y v roce 1693: z Horního Újezda 10, Dolní Újezd 14, Osek 32, Radvanice 5, Buk 3, Chylec 9, Veselíčko 2, Bohuslávky 6, Staniměřice 2, Trnávka 4, Tupec 4, Kozlov 1.

Počet úmrtí dětí do 14 roků, hlavně kojenců, je velký. V roce 1694 zemřelo v osecké farnosti 92 osoby, z toho je 46 dětí, t. j. 50%. Lidský věk je průměrně až nápadně krátký a nemnoho farníků překročuje 60. rok věku. Úmrtí v roce 1694 rozděleno dle stáří: 9 dětí ve stáří 1 týdne (z toho 1 dítě zaznamenáno, že žilo 3 hodiny), 6 dětí do 14 dnů, 8 dětí do čtvrt roku, 4 děti do půl roku, dvě děti do tří čtvrté roku, 10 dětí do 5 let, 7 dětí do 14 let. Od 15 do 24 let zemřelo v r. 1694 — 7 osob, od 25—40 let 14 osob, od 41—50 let 9 osob, od 51—60 let 11 osob, 3 lidé zemřeli ve stáří 62 let, 1 osoba ve stáří 68 let a jen 1 osoba v nejvyšším stáří 70 let.

Florian Zapletal:

Lipensko na úsvitě svých psaných dějin.

(Dokončení.)

Zanedlouho po smrti bývalého maršálka Moravy Bohuše z Drahotouše objevuje se první pramenná zpráva o dnešním Lipníku nad Bečvou.

Uvádívá se sice k roku 1237, 1239 a 1249 pan Ctibor z Lipníka a k r. 1238 Valter, farář v Lipníku, jeden ze čtyř kaplanů moravského markrabě Přemysla (Codex Moraviae II. 321. 363, III. 111, II. 344), a toto tvrzení nacházíme ještě v díle Karla Bergera »Die Besiedlung des deutschen Nordmährens im 13. und 14. Jahrhundert« (Brno r. 1933, str. 284), ale tyto pramenné údaje týkají se Lipníka v bývalém znojenském kraji na panství myslibořickéu (dnešní soudní okres Hrotovice), jak čteme také v novém »Historickém místopisu země Moravskoslezské« (II. 138) od Ladislava Hosáka.

Zato bezpečně dnešního Lipníka nad Bečvou týká se pramenná zpráva ze dne 25. července r. 1294.

Oldřich z Jindřichova Hradce v Čechách, vlivný člen mocného panského rodu Vítkovců, odkázal tenkrát některé své statky v Čechách, zejména Jindřichův Hradec, českému králi Václavu II. a jeho potomkům, kdyby sám umřel bez mužských dědiců. Jiné statky však si Oldřich ponechal. K nim patřily na jižní Moravě statky na Znojensku a na Bítovsku (zvláště trhová ves Slavonice). Naproti tomu zastavil král Oldřichovi ze své zvláštní milosti na Moravě svůj hrad Brumov na uherském pomezí, město zvané Brod Uherský, mýto (teloneum) v Uničově a Lipníku a dvě vsi na Hlucku (in districtu Lunensi), to jest Hluk a Topolnou. Uvedený hrad, město, vsi a mýta (telonea) s veškerým jich příslušenstvím měl držet Oldřich a jich užívat bez překážky doživotně. Po jeho smrti měly tyto statky spadnout na krále. Ze všech uvedených statků, ať dědičných či zastavených, neměl Oldřich konati českým králům služby při válečných výpravách. Mohl tak učinit z dobré vůle (Codex Moraviae V. 11).

V listině uvedený districtus Lunensis, zvaný r. 1298 provincia Lucensis, s vesnicemi Hlukem u Ostrohu Uherského a s Topolnou u Napajedel nebylo pohraniční podkrají, spravované z hradu Lukova východně od Holešova, jak se zcela mylně domnívá Josef Šusta ve svém díle »Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví« (str. 506), nýbrž byla to krajina nad Olšavou a Moravou, která se nazývala Hlucko. V tomto kraji ležela také jižně od Vizovic ves Slopné, která se připomíná r. 1261 v zakládací listině cisterciáckého kláštera Smilheimu ve Vizovicích. O tento kraj svěřili se Moravané s Uhry. Na poli Hluckém došlo v květnu r. 1116 k osobní schůzce knížete českého Vladislava s uherským králem Štěpánem a potom

k bitvě, vítězné pro Čechy a Moravany. Už Palacký klade tuto událost k nynějšímu městečku Hluku mezi Uherským Brodem a Uherským Ostrohem, nablízku říčky Olšavy tehdejší pomezí.

Také r. 1296 se dovídáme, že král Václav II. zastavil doživotně Uherský Brod Oldřichovi z Hradce. Cisterciácký klášter na Velehradě měl tam právo mýta (V. 53).

R. 1298 zve se Oldřich doživotním držitelem a správcem statků a poddaných v kraji Hluckém (in Lucensi provincia), a to z vůle českého krále Václava II. (bonorum et hominum possessor seu gubernator). Petr ze Slopného jižně od Vizovic daroval půl této vsi cisterciáckému klášteru ve Vizovicích, a Oldřich z Hradce schválil tento dar (V. 83).

R. 1303 uvádí se Oldřich z Hradce jako purkrabí na Brumově na uherském pomezí (V. 167).

R. 1312 Oldřich již nežil. Po smlouvě s králem Václavem II. ze dne 25. července 1294 narodil se mu syn Oldřich, který při otcově smrti byl ještě nezletilý. Bylo mu 14 let.

V první, dosud známé prameňné zprávě z r. 1294 zve se dnešní Lipník v latinské listině »Lipnik«. Při tom se uvádí v Lipníku teloneum, clo, které bylo zeměpanské. Český král Václav II. zastavil toto clo r. 1294 Oldřichovi z Hradce a to doživotně. Oldřich je držel do své smrti kolem r. 1312. Potom připadlo zase českým králům. Lipník ležel na důležité obchodní cestě, která vedla z českých zemí Pobečvím na evropský východ a severovýchod. Proto bylo clo na této mezinárodní cestě výnosné.

Ale město patřilo pánům z Drahotouše, kteří seděli na hradě stejného jména nade vsí Podhořím.

Po Bohušově smrti r. 1288 odmlčují se bohužel souvěké prameny úplně o dalších osudech drahotoušského panství a Bohušových synů Častolova, Smila, Crhy a Kuny.

Až dne 27. března r. 1323 setkáváme se s Bohušem z Drahotúše, de Drahotusch, který byl podle všeho vnukem maršálka Bohuše. Přivěsil tehdy svou pečeť k listu, danému a psanému v Olomouci (Codex Moraviae VI. 167).

Ale zatím došlo k veliké změně na Lipensku. Drahotúšské panství bylo roztrženo na dvě části. Jižní jeho polovice dostala se pánům z Kravař.

Stalo se tak v prvních letech vlády Jana Lucemburského, který byl dne 31. srpna r. 1310 oddán s Eliškou, dědičkou české koruny, sestrou krále Václava III. (zavražděného v Olomouci 4. srpna r. 1306). Dne 3. prosince r. 1310 zmocnil se Jan hlavního města Prahy a tím celé země a dne 7. února r. 1311 byl korunován.

Ku konci května r. 1311 přijel král Jan s královnou do Moravy, do Olomouce, aby se uvázali v tuto zemi. Pobyli tam dvanáct dní. Tenkrát bylo Opavsko připojeno opět k Moravě. Nato odebral se král do Brna. Poněvadž v posledních letech od r. 1306 také na Moravě nastaly mnohé nepořádky, povolal král stavy této země na všeobecný sněm do Brna. Urovnal nejdůležitější spory, prohlásil všeobecný mír v zemi a vydal moravským stavům 18. června zápis

o majestátu na potvrzení zemských práv a svobod.

Ale k trvalému uvedení pořádku a pokoje do Moravy nepostačil tento králův pobyt v zemi. K potrestání svévolných rušitelův zemského míru byl král Jan přinucen táhnouti s brannou mocí do Moravy v létě r. 1312. Úrození páni, jako Fridrich (Friduš) z Linavy, mladý kníže Mikuláš Opavský, bratři Arkleb a Jimram z Boskovic, též Oldřich z Boskovic, bratři z Brandýsa a jiných více, nepřestávali páchat zlé v zemi, z hradův svých loupežnictví podporující i všelikých pýchův se dopouštějící. Hrad Ungersberk nedaleko kláštera Třebíče, který náležel panu Jimramovi z Boskovic, stal se pravým loupežnickým hnízdem. Tož král, především jeho dobytím útokem, dal popraviti všech 18 na něm postižených loupežníkův. Zmocnil se také Boskovic, rodinného jejich hradu. Potom přitáhlo královo vojsko ke hradům Fridušovým z Linavy. Zmocnilo se jeho pevných Račic. Friduš prosil o milost. Prostředkováním některých pánů jí dosáhl, avšak s podmínkou, aby jeho hrady zbořeny byly. Vedle něho byli přijati od krále na milost v Brně dne 20. července r. 1312 také mladý kníže opavský Mikuláš, Oldřich z Boskovic, tři bratři z Brandýsa, a přísahali mu věrnost. Později 5. května r. 1313 také Arkleb z Boskovic doprosil se milosti, když deset předních českých a moravských pánů zaručilo se za čestné chování, mezi nimi Vok z Kravař. Pánové ti potom skutečně nezrušili více věrnosti králi svému povinné.

V souvěkých pramenech dovídáme se o Bedřichovi z Linavy teprve r. 1312 v uvedené historické souvislosti (Codex Moraviae VI. 383).

Také o něm víme bezpečně, že založil násilím hrad Helfenštejn na panství pánů z Drahotúše, castrum Halfstajny... locatum in bonis eorum violenter per Fridusium de Linav. Stalo se tak v letech 1306 až 1312, v neklidné době po vyměření Přemyslovců, kdy došlo k zápasu o český trůn a o českou korunu.

K nově založenému hradu připojil Bedřich část drahotúšského panství, zejména město Lipník. Po své porážce v červenci r. 1312 vydal hrad s příslušenstvím králi, který postoupil vše Vokovi z Kravař.

Tento Vok z Kravař byl mezi pány, kteří se zaručili králi Janovi za Arkleba z Boskovic v Praze dne 5. května r. 1313 (Codex VI. 383). Ze zápisu je patrné, čím se provinili proti králi, obyvatelstvu a zemi rebelové, mezi nimi Bedřich z Linavy, budovatel a držitel hradu Helfenštejna s městem Lipníkem, a jak byli r. 1312 potrestáni (odnětím statků).

Helfenštejnský statek s hradem a městem Lipníkem získal Vok z Kravař dědičně za svou věrnost ku králi Janu Lucemburskému a za brannou pomoc králi proti zemským škůdcům a protikrálovským rebelům. Jak se zdá, pokořil Vok helfenštejnskou posádku Bedřicha z Linavy jménem krále svou vlastní brannou silou. Aspoň neslyšíme nic o výpravě krále Jana r. 1312 proti tomuto Bedřichovu hradu ve východní Moravě.

Vok z Kravař byl váženým a vlivným velmožem u krále Jana.

Dne 12. prosince r. 1318 byl s králem v Jihlavě a je uveden mezi svědky na listině tam vystavené (VI. 113).

Mezi důvěrníky krále Jana nacházíme Voka z Kravař 20. června, 15. a 17. října r. 1321 (VI. 139. 145. 146). V říjnu r. 1321 účastnil se Vok z Kravař v Brně zemského sněmu, generale colloquium. V Zemském moravském archivu zachovala se ze dne 17. října r. 1321 Vokova pečeť, rovněž ze dne 28. února a 12. prosince r. 1322 (Šebánek 92. 93. 96).

V září r. 1323 byl Vok z Kravař s králem Janem v Hodoníně na řece Moravě. Zpečetil smlouvu, kterou tam uzavřel dne 18. září král Jan s uherským králem Karlem a s rakouskými knížaty Bedřichem, Leopoldem, Albrechtem, Jindřichem a Otou (VI. 181).

Dne 28. září r. 1323 byl Vok s králem v Praze (VII. 819).

Ve 2 listech krále Jana z r. 1325 je zván Vok z Kravař nejvyšším komorníkem olomoucké cúdy (XV. 31. 32).

Vok z Kravař měl rozsáhlé statky. Držel Klimkovic, Bílovec, povýšený na jeho žádost na poddanské město a zvaný potom Wockinstat, Fulnek, Starý Jičín, Helfenštejn s městem Lipníkem, Čelechovice u Prostějova (zastavené 29. května r. 1315 od krále Jana Bedřichovi z Linavy a 11. května r. 1321 Vokovi z Kravař), hrad Plumlov, vykoupěný od opavského knížete Mikuláše, s příslušnými vesnicemi, Drahoš hrad i městečko (Drahany u Plumlova) s příslušenstvím. Hrad Helštýn držel 17 let (od r. 1312).

Dne 3. března r. 1329 uvádí se Vok z Kravař už jako nebožtik. Zůstali po něm synové Jan a Drslav (VI. 292).

Na hradě Drahotúši známe z tohoto období pouze Bohuše, který se psal z Drahotúše, de Drahotusch. Dne 27. března r. 1323 zpečetil v Olomouci list Vokovi z Kravař a jeho synu Ješkovi (VI. 167). Měl za ženu dceru Voka z Kravař neznámého jména.

Po své porážce r. 1312 Bedřich z Linavy skutečně se polepšil. Dne 29. května r. 1315 zastavil mu král Jan zboží v Čelechovicích u Prostějova a to za věrné služby, dilecto fidei nostro Friderico de Lynaunia racione serviciorum et dampnorum, que in nostris per tulit serviciis (VI. 67. 68).

Tuto zástavu v Čelechovicích vyplatil od Bedřicha z Linavy Vok z Kravař, a král Jan tuto transakci 11. května r. 1321 schválil (VI. 136).

V letech 1318 až 1326 nacházíme Bedřicha z Linavy v seznamu biskupských manů na Osoblažsku. Držel manským právem čtyři lány v Mathesdorfu (VII. 842).

Bedřicha a jeho tři bratři z Linavy je vzpomínáno 15. června r. 1331. Byli dobrodinci dominikánského ženského kláštera v Ratiboři (VII. 863).

Ve dvacetileté období od smrti Voka z Kravař do 21. září r. 1349, kdy se dovídáme z bezpečného souvěkého pramene řadu detailních zpráv o městě Lipníku, držel hrad Drahotúš s městečkem a s panstvím stejného jména Jaroš a Čeněk.

Listem, daným a psaným 4. srpna r. 1337, dala Alžběta, vdova po Tobiašovi ze Strálku, svému kmotru Jarošovi z Drahotúše, de

Drahotuss, a jeho dětem nebo dědicům svůj mlýn v Mlýnově u Nového Benešova na Opavsku s přilehlým lesem a to za věrné služby (VII. 113). Od té doby sedí pánové z Drahotúše pevně v Benešově a okolí.

Dne 24. srpna r. 1341 byli Jaroš a Čeněk, bratři z Drahotúše, de Drahotusch, v Praze, kde jsou uvedeni jako svědkové na listině pro klášter v Pustiměři u Vyškova (VII. 248, 249).

Jaroš z Drahotúše, de Drahotusch, zpečetil dne 2. března r. 1347 list, daný a psaný v Kozlí ve slezském knížetství Opolském (VII. 515).

Podle zápisu v Zemských deskách olomouckých z r. 1348 zaměnil Čeněk z Drahotúše, de Drahotus, své zboží v Morkovicích na Brněnsku s pány z Krásna u Valašského Meziříčí za vsi Vyšovou a Novou Vyšovou se vším příslušenstvím, zejména s lesem u Bečvy, circa Bezwicz, a s patronátním právem a později koupil od nich celou ves Morkovice (I. 4).

Podle téhož pramene prohlásil pan Čeněk z Drahotúše tenkrát u zemského práva v Olomouci, že hrad Helštýn jest jeho dědictví, Helfenstain Castrum... hereditas sua (I. 5).

Pan Jan z Kravař, nejvyšší komorník olomoucké cúdy, prohlásil, že hrad Drahotúš patří jeho sestřencům, synům pana Bohuše z Drahotúše, quod Drahotus Castrum sit Nepotum suorum filiorum domini Bohussii de Drahotus (I. 6). S uvedeným Bohušem z Drahotúše setkali jsme se už při roce 1323 v Olomouci dne 27. března. Za ženu měl sestru Jana z Kravař neznámého jména. Proto zve Jan z Kravař syny tohoto Bohuše svými sestřenci, nepotes. Byli po jeho sestře. A činili si nárok na Helštýn a na panství jeho.

Proto prohlásil Jan z Kravař, komorník olomoucký, r. 1349 u zemského práva v Olomouci, že hrad Helštýn s příslušenstvím držel dědičně plným právem mnoho let jeho otec pan Vok, a že po jeho smrti spadl hrad dědičně na něho a na jeho potomky. Má-li pan Čeněk z Drahotúše proti němu nějaké námitky, chce se Vok espravedlnit podle zemského práva (I. 97).

Nato pan Čeněk z Drahotúše a pan Mikuláš bratr jeho prohlásili, že hrad Helštýn byl založen na jejich statcích násilně od Friduše z Linavy (I. 98).

Údaj »in honis eorum« možno vyložit tak, že hrad byl založen na jejich statcích za jejich paměti.

Přes to Helštýn s příslušným zbožím zůstal pánům z Kravař. R. 1353 uvádí se pan Kuna z Drahotúše a Mathýnek neboli Matěj jako bratři Čenka. Kunovou ženou byla Eliška, Matějovou Kačna neboli Kateřina (Desky olomoucké I. 261).

Po smrti Voka z Kravař r. 1329 zdělili jeho statky synové Jan, zvaný Ješek, a Drslav. Helfenštejnské panství s městem Lipníkem a s příslušenstvím dostal Jan z Kravař.

Dne 16. dubna r. 1329 zve se Jan z Kravař nejvyšším olomouckým komorníkem, summus olomunczensis camerarius (Codex VI. 294).

Dne 27. ledna r. 1330 podepsal se jako komorník cúdy olomou-

cké, camerarius zude olomucensis (VI. 303), rovněž 26. července téhož roku, kdy je uveden mezi úředníky cúdy olomoucké, beneficiari zude olomucensis (VI. 310).

Potom se uvádí v této hodnosti, camerarius zude olomucensis, až dne 13. ledna r. 1342 v listině moravského markraběte Karla, pozdějšího císaře Karla IV. (VII. 277).

Dne 3. března r. 1346 je uveden v Brně Jan z Kravař mezi svědky jako komorník kraje olomouckého, camerarius provincie olomucensis (VII. 474).

Jan z Kravař byl tedy soudním úředníkem krajským v olomouckém kraji. Po soudní organizaci Karlově na Moravě r. 1348, kdy byly zřízeny pro celou zemi 2 zemské soudy v Olomouci a v Brně, stal se Jan z Kravař zemským komorníkem u zemského práva v Olomouci.

V této hodnosti vystupuje v Olomouci dne 26. července r. 1348 jako summus camerarius Olomucii (VII. 596). Byl jím také r. 1349 (VII. 644. 663).

Jan z Kravař požíval veliké vážnosti u Karla, napřed moravského markrabě, potom českého krále. Dne 13. ledna r. 1342 je uveden jako svědek na listině, kterou vystavil moravský markrabí Karel v Praze klášteru Pustiměři u Výchova (VII. 277). Dne 18. srpna r. 1347 je v seznamu velmožů na listině císaře Karla IV. o korunovaci českých králů pražskými arcibiskupy (VII. 530). Dne 27. a 30. srpna a 1. září r. 1348 dlel u císaře v Praze (VII. 603. 607. 610). Dne 21. prosince téhož roku byl v Drážďanech jako důvěrník císaře při důležité smlouvě, německy psané. Jan z Kravař je tam zván unsers Herrn Khuniges heimlicher (VII. 629).

V Zemském archivu moravském v Brně zachovaly se pečeti Ješka z Kravař ze dne 27. ledna 1330, 28. listopadu r. 1337 a 12. března r. 1347 (Šebánek 111. 125. 136). Jeho znak zdobí první knihu Zemských desk olomouckých, založených 26. července roku 1348.

Latinským listem, daným a psaným v Lipníku, Lyppnik, dne 21. září r. 1349 prodal Jan z Kravař, nejvyšší komorník olomoucký, supremus camerarius olomucensis, Pavlovi, svému měšťanu z Lipníka, civi nostro de Lyppnik, a jeho dědicům dvůr svůj ve své vsi Trnávce, Tyrnawa, s poli ke dvoru příslušnými, kterýžto dvůr držel do té doby od Jana z Kravař jeho služebník Býček, za patnáct hřiven. Ale Pavel a jeho dědicové měli dávat jednu hřivnu ročního platu. A dodal, že jmenovaný Pavel a jeho dědicové vykouplili od Býčka, Janova služebníka, emfyteutické právo, zvané purchrecht, za pět a půl hřivny. Ale z prodeje vyloučil Jan z Kravař pole, která pustil svým poddaným ze své vsi Horky, villa nostra Horka, louku, kterou podržel k svému dvoru v Horce, a pole, zvané obecně niva, wyze vel niwa, ležící vzadu za dvorem v Horce u řeky. Pavel měl platit královskou berni, berna sive steura regalis, ale byl osvobozen od roboty. K tržové smlouvě byla přivěšena pečeť Jana z Kravař a pečeť Janova poddanského města Lipníka, civitatis nostre Lyppnik. Jako svědkové jsou uvedeni: Petr fojt

zvaný Smolka, advocatus, Mikuláš číšník, pincerna, Cunetlinus, syn Rudolfa, radní, consules, Weynreich, Henslinus Gremer, Mikuláš, Galetka, Jeklin rytíř, Fryc bohatý, dives, Heřman Čech, Boemus, Arnold syn Bernharda, přísězní města Lipníka, scabini civitatis Lyppnik. V třeboňském archivu zachoval se dosud tento pergamenový originál jakož i obě přivěšené pečeti Ješka z Kravař a města Lipníka. Lipenská městská pečeť má nápis Sigillum civium de Lipnik, to jest Pečeť měšťanů z Lipníka (Codex XV. 45).

Zemský archivář Dr. Berthold Bretholz, vydavatel této listiny, kterou třeba považovat za nejstarší dosud známé číslo listináře k dějinám města Lipníka, viděl ve zvířeti na pečeti lipenských měšťanů z r. 1349 korunovanou kančí hlavu. Ale svou pochybnost nad touto diagnosou dal najevo otázníkem.

Dr. Antonín Markus, vrchní archivář a přednosta archivu knížete ze Schwarzenbergu v Třeboni, podává o pečeti tuto zprávu:

Velmi krásně zachovaná pečeť ve žlutém vosku, přivěšená na pergamenovém proužku, měří v průměru 51 mm a má uprostřed dolů zašpičatěný trojstranný štít. V něm je zobrazena korunovaná hlava nějakého divokého zvířete, které snad — vzhledem ku hřívě — má býti lvem. Ale Bretholz mohl zcela dobře míti tuto korunovanou hlavu za hlavu kance. Perem kreslená kopie, zhotovená úředníkem archivu prof. Frant. Navrátilem umožňuje lepší představu, kterou by ovšem podal nejuvěrnější fotografický snímek nebo odlietek.

Pečeť města Lipníka z r. 1349.

Město Lipník řídil se tenkrát právem magdeburským neboli saským. Naučení hledal v Olomouci, jak je bezpečně doloženo r. 1448 (V. Prasek, Organizace práv magdeburských 103).

V čele městské správy a soudnictví stál r. 1349 advocatus, Petr fojt řečený Smolka. Český živel měl tenkrát v městské správě i v soudnictví převahu. Lipník podržel také své původní slovanské jméno a to po celé XIV. století.

O městském hrazení dovidáme se však teprve 1. června r. 1378. Lipník byl tehdy počítán výslovně mezi města hrazená, *munitae civitates*.

Zachovaná dosud městská pečeť ve žlutém vosku ze dne 21. září r. 1349 je chloubou Lipníka. Na zvonici u farního kostela z r. 1609 je zobrazen v kameni městský znak lipenský v jiné podobě než na pečeti z r. 1349. Ze tří skalek vyrůstá vztyčený lev: Hledí do prava (heraldicky). Na jeho hlavě sedí koruna. Lev má rozevřená ústa s vyplazeným jazykem. Přední nohy jsou nataženy ke skoku. Ocas vzhůru pozdvižený je rozdvojen.

Soudím, že teprve Jan z Kravař vystavěl hrad Helfenštejn, středisko svého panství, v podobě architektonicky významné.

Jestli souvěký pramen tvrdí, že Friduš z Linavy založil hrad Helštýn násilně na panství pánů z Drahotouše, a to v letech 1306 až 1312, šlo podle všeho pouze o tvrz, zbudovanou narychlo ze dřeva uvnitř starého příkopu a valu.

Vok z Kravař držel Helštýn 17 let, od r. 1312 do své smrti r. 1329. Z doby jeho syna a nástupce Jana z Kravař zachoval se dosud kamenný svědek, který dokazuje bezpečně, že Jan z Kravař stavěl na Helštýně.

Malé, ale pěkné museum, umístěné ladně ve dvou přízemních sklenutých místnostech zámku v Lipníku a opatrované s porozuměním panem lesním radou Hubertem Singrem, chová ve svých sbírkách pískovcový svorník z gotické žebrové klenby, nalezený na hradě Helštýně. Svorník nese štít a v něm dvě křížem přeložene ostrvy. Byl to znak pánů z Lipé.

Ze zemských desk olomouckých dovidáme se r. 1355 bezpečně, že mauželkou Jana z Kravař, tehdejšího nejvyššího komorníka olomoucké cúdy, byla paní Klára, dcera zemřelého už Jindřicha staršího z Lipé (I. 331).

Této Kláře z Lipé připisují znak, zobrazený na gotickém kamenném svorníku z Helštýna.

Její otec Jindřich z Lipé, který zemřel v Brně 26. srpna r. 1329 jako zemský hejtman Moravy, zasahoval od počátku XIV. století tak mocně do zemských záležitostí v Čechách, že byl první osobou po králi. Tím také rod svůj tak vysoko povznesl, že byl prvním v Čechách i na Moravě. Měl statků tolik, že dohromady mohly tvořit knížetství.

Dalším badáním podaří se doufám zjistit na Helštýně místnost, kterou uzavíral ve vrcholu popsaný gotický svorník se známkou pánů z Lipé jako součást žebrové klenby. Žebra klenbová jsou kamenné pruty, které vystupují z líce zdi a podporují zděnou klenbu. V ose klenby spojují se žebra ve svorníku, který býval zdoben znakem.

Touto kritickou úvahou byl hrad Helštýn proti dosavadním nedoloženým domněnkám zkrácen neodvolatelně o čtvrt století svých počátečních dějin, ale současně byly položeny podle souvěkých písemných pramenů bezpečné základy, na kterých třeba budovat

stavební vývoj hradu Helštýna a dějiny helštýnského panství od let 1306—1312.

Možno ještě dodat, že předchůdcem středověkého hradu Drahotouše a Helštýna bylo předhistorické slovanské hradiště.

Planá domněnka o vzniku hradu Helštýna a nového panského dominia, soustředěného kolem tohoto hradu, v osmdesátých letech 13. věku má opravdu houževnaté živobytí. Vnikla také do rozměrného díla Josefa Šustý »Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví«, které vychází v sešitech od podzimu r. 1934 u Laichtera v Praze.

Šusta líčí neklidné poměry na Moravě po smrti Přemysla Otakara II. r. 1278 a píše doslovně:

Zřizování pevného hradu a jeho vybavení kruhem vesnic bylo v duchu doby největší výhrou životní, a leta zmatků za rozkolísané vlády ústřední stávala se zvláště svůdnou chvílí k takovému vytváření zárodků nových panských dominií. Páni z Linavy, kteří z hradu Edelsteinu u Cukmantlu znepokojovali vratislavské pomězi, až je vévoda opavský Mikuláš odtud vypudil, zřídili hrad Helfenštejn v údolí Bečvy a obtěžovali odtud všecko sousedství (str. 355).

Dějiny hradu Edelsteinu podal r. 1889 v »Historické topografii země Opavské« Vincenc Prasek, který však líčí jinak »vypuzení« pánů z Linavy z hradu Edelsteinu a neví vůbec nic o souvislosti mezi oběma hrady, Edelsteinem na Opavsku a Helfensteinem v Po-bečví (str. 146—150). Takové souvislosti nebylo.

O p r a v a : Listina ze dne 6. listopadu r. 1283, ve které vystupují jako svědci pánové Bohuš a Hartman, synové pana Crha, je podle Jindřicha Šebánka falešná (Archivy zrušených klášterů I. 52).

Bohumír Indra:

Hřbitov hranických Bratří.

O vývoji náboženských poměrů v Hranicích, hlavně 16. a počátku 17. století, nemáme obrazu dosud jasného. Hraničtí historikové se otázky té vyhýbali (Bartovský), nebo zacházeli ve svých soudech příliš daleko. Zejména Gallaš má o vývoji náboženských poměrů v Hranicích domněnky fantastické, kterými je zbytečno se zabývat. Příčinu nutno hledati částečně v nedostatku literatury, v poslední řadě však i v neznalosti místních pramenů, byť chudých.

Ani dnes však nemůžeme ještě na všechny otázky odpovědět zcela bezpečně. Jsou to namnoze jen drobné zprávy, nepatrné poznámky, roztroušené po nejrůznějších foliantech, z nichž si tvoříme mlhavý obraz o tehdejších náboženském životě našeho města. Archiválie, pokud se nám dochovaly z let po r. 1550, jsou jen tro-

sky, náhodně uchráněné a rannějších místních pramenů není.

Místní topografie nebyla na tom o mnoho lépe. Ještě Gallaš i Scholz přisuzují faru a býv. farní chrám (tehdy evangelické) Bratřím a katolíkům společně (!), bratrský zbor novokřtěncům (!) a bratrský dům adamitům (!).

O bratrském hřbitově, o němž tu chceme dnes stručně pojednat, místní topografie rovněž dosud nic neví.

V starých městských registrech z druhé pol. 16. století, v seznamech nemovitého majetku, polností a zahrad, prodávaných neb postupovaných hranickými měšťany, užívá se častěji místního označení »u bratrského pohřbu«.

Tak r. 1562 při frejmarku Matouše Bernarta s úřadem Hranickým o jeho dvůr za obecní mlýnec, vymínuje si Matuš »jakož jest zahrádka za pohřbem bratrským sobě pozůstavil, že toho chodníka, kterýž běží podle zahrady obecní až na jeho zahrádku, nyní i na časy budoucí na touž zahrádku svobodně užívati má.¹⁾

R. 1571 prodala Mandalena Mikšova »zahrada při bratrské« témuž Matušovi Bernartovi za 20 R hotových.²⁾

R. 1596 při prodeji domu po neb. Václ. Aujezdeckém, městském písaři, jeho vdově Anně, uvádí se opět ve výpočtu pozemků, k domu příslušejících, »zahrada u pohřbu bratrského«, podobně i roku příštího.³⁾

Když pak dům ten prodán r. 1601 uroz. paní Barboře z Žerotína, vdově po neb. uroz. a stat. rytíři p. Janu Pražmovi z Bílkova, na Velké Polomi a Leštné, vypočítává se opět v příslušenství a právech, jež k domu přináležejí »jmenovitě zahrada při krchově bratrském ležící, louka v Oboře atd.⁴⁾

Drobné tyto zprávy, jichž tu uvádíme jen několik, jsou zajímavými doklady, že hraničtí Bratři mají v té době svůj vlastní hřbitov, označovaný jako »bratrský«, na rozdíl od krchova městského, ležícího u fary, při farním kostele.

Kde tedy ležel tento bratrský hřbitov, o němž dosud nebylo ničeho známo? Na tuto otázku odpovídá nám zápis register předměstských z r. 1559, jímž Matouš Bernart, už shora známý, prodává hranickým Bratřím kus role na pohřeb. Stalo se tak v pátek po Hromnicích 1559. Matouš Bernart tehdy »prodal kus roli své k kostelíku jdoucí, při gruntu a při roli jeho ležící, Bratřím a společnosti jejich, kteříž u města Hranic jsou, ku potřebě pohřbu jich i jiných některých z obce města tohoto, kteříž k tomu milost jímí budou za 19 R hotových, zouplna a docela sobě zaplacených.«⁵⁾ Cenný tento zápis odpovídá současně na několik otázek. Předně, že role, prodaná Bratřím pro pohřeb ležela při kostelíku, dále, že většina Bratří je usazena na předměstí, že se však

1) Reg. přeměstská z r. 1554, fol. E. 17. Archiv městský.

2) tamtéž, M. 6.

3) Reg. purkrechtní, Třetí knihy městské, fol. 172 ab. Archiv městský.

4) tamtéž, fol. 173 a.

5) Reg. přeměstská, fol. C. 11.

pamatuje i na pohřby souvřeců z města »kteříž k tomu milost jímí budou.«

Už r. 1568 rozšiřují Bratři svoji pohřební zahradu, svůj krchov. Toho roku v pátek po Nar. Panny Marie prodala Mandalena Mikšova hranickému zboru »kus zahrady při pohřbu bratrském a pro pohřeb bratrský až po stodolu za 30 R peněz hotových, sobě zouplna a docela zaplacených.«⁶⁾ Prikoupený pozemek byl tedy značně větší než r. 1559.

Dle všeho nevzniká tu však r. 1559 hřbitov zcela nový, nýbrž jde tu jen o jeho rozšíření, jak tomu bylo r. 1568.

O pohřbech Bratří v Hranicích dovidáme se totiž už z nekrologia bratrského, a jsou to zprávy nejstarší. Když r. 1492 zemřel v Hranicích Bratr Vít, byl pochován před městem u bílého kostelíka. R. 1511 pohřbívali Bratři u téhož bílého kostelíka správce hranického zboru Br. Šimona Hranického. R. 1519 pochovali k ním nástupce Šimonova, kněze Jíru.⁷⁾ Všichni tito Bratři byli pochováni »před městem u bílého kostelíka«. V polské verzi této úmrtní knihy praví se pak při pohřbu Br. Víta r. 1492, že byl pohřben »u bílého kostelíka pod horou, kterou se chodí do Meziříče.«⁸⁾ Už Fl. Zapletal dokázal, že horou tou je rozuměti hluzovský kopec, kudy se chodívало do Meziříčí. Byl tedy tímto bílým kostelíkem dnešní Kostelíček.

Dokazuje to i mnoho jiných zpráv, které již uvedené jen potvrzují. Tak r. 1559 při prodeji role praví se, že »leží jdouc k kostelíku«, podobně r. 1564.⁹⁾ R. 1605 při prodeji domu uvádí se ve výpočtu domovního příslušenství i »rolí u chodníka, kudy se k kostelíku jde.«¹⁰⁾ O téměř chodníku mluví se i při prodeji domu r. 1624.¹¹⁾

I dvě obšírnější zprávy se nám dochovaly, jež současně naznačují, kudy chodily pohřby z města na tento krchov. Když r. 1622 zemřela bohatá měšťanka hranická Anna Wankova, velká příznivkyně bratrského zboru, je v jejím poručení vedle jiných bohatých odkazů na zbor, bratrský špitál, i na tento chodník pamatováno. Je tu položka 50 R »na chodník ku pohřební zahradě, mleyskou branou jdouc, pro snadší nesení těch mrtvých.«¹²⁾

V jiné paměti o povodni z r. 1606, již městský písař zapsal při předměstském gruntě, ležícím někde v dnešní ulici Komenského,

6) tamtéž, fol. J. 29.

7) Fiedler, Todtenbuch der Geistlichkeit der böhm. Brüder, 219, 222, 223. Fr. Levý: Přerovská českokobratrská církev str. 187.

8) Fl. Zapletal: Bílý kostelík u Hranic, Záh. krcn. XIII. str. 62.

9) Reg. přeměstská, fol. C 15, G 7.

10) Třetí knihy městské, fol. 184 b.

11) Sign. 57, fol. 88. Archiv farní.

12) tamtéž, fol. 17. V jejím poručení jsou zajímavé položky: „na dluhy za víno, které brala na lid vojenský Štumfelovský a jiné, a zůstávala dlužna, cokoliv se vyčte. Řádu literátskému 5 R; na to prodána bibli na šest dílů (Kralická šesti-dílka) Valentinovi Staškovi za 5 R a on se uvolil literákům těch 5 R dáti. Na zbor 250 R, na zahradu pohřební 100 R, na špitál zborní 10 R. Na kostel městský 21 R, na špitál městský 10 R.“

který voda zničila, se praví, že ta »veliká vodopovodeň přišla těmi potoky od kostelíka a valila se až... (?) krchov bratrského pohřbu. Tou cestou tu veliký kus zdi vzala a vymlela břehy. Těž touž vodů ten grunt všechn vzala a pokazila. Že pak grunty některé v cele nesla, tím také strhla kus mostu kamenného u brány mlýnské, nemohouce stavení pod most podjítí.«¹³⁾ Brána mlýnská byla městská brána, vedoucí k Černotínu, před níž mlýny ležely. Je to tedy asi směr Struhovky, tekoucí z vápenek za Kostelíčkem. Tehdy se však valila několika proudy, »těmi potoky«, neboť poškodila i bratrský hřbitov.

Ze všech těchto zpráv je vidno, že kostelíkem myšlen vždy filiální kostelík Naroz. Panny Marie, v širokém okolí podnes jen pod jménem Kostelíček známý, k němuž se chodilo chodníkem mezi rolemi a zahradami hranických měšťanů.

Shrneme-li tedy všechny tyto drobné doklady, vidíme, že Bratři pochovávali u Kostelíčka už v letech 1492—1519. Byli-li tehdy společný krchov všech konfesí, jak soudí Fl. Zapletal,¹⁴⁾ těžko pověděti, důkazy máme jen o Bratřích. R. 1559 však mají tu hraniční Bratři svůj vlastní »bratrský krchov« a pohřbívají na něm až do zač. 17. století. Jistě tomu tak bylo i v letech 1519 až 1559.

Komu Kostelíček v té době patřil a jaký byl jeho účel při krchově, nemůžeme zatím říci. Bratři mají v druhé polovici 16. století svůj zbor u Veličky. Zbor i vedlejší bratrský špitál drží do Bílé hory. Kostelíček při opravě r. 1595 náleží evangelíkům, kteří už tehdy drží faru a městský kostel. Od zač. 17. století mluví se vždy jen společně o »záduší velikého kostela a kostelíka hranického«, spravovaného dvěma »zřízenými hospodáři záduší hranického« z obce. Evangeličtí církevní správce augšpurské konfese uvádějí se už r. 1591 v držení městské fary a drží ji do Bílé hory. Nejinak tomu bylo v okolí, v Drahotuších, Lipníku, Soběchlebích, Kelci.

Od počátku 17. století pochovávají také evangelíci své nebožtíky u Kostelíčka, a od té doby se v pramenech mluví už jen o »novém krchově«.

Antonín Svěrák:

Zajímavosti z gruntovních register kelečských, založených roku 1623.

R. 1786 převzal grunt čís. 229 Josef Nevrla. Ten dle pověsti našel poklad zakopaný u Boží muky. Následkem toho brzy z dluhů se vybavil a poručil chalupu své dceři. Ta si vzala jakéhosi vojen-

¹³⁾ tamtéž, fol. 272.

¹⁴⁾ Fl. Zapletal, Původ kostelíčka u Hranic, Přehled, roč. IV. č. 39 ze dne 21. září 1934.

ského gázistu z Olomouce a hospodařili tak, že dcera skončila jako zametačka ulic v Olomouci.

R. 1760 chyběly městu dva komíny na 122 jak bylo předepsáno pro město. Proto ouřad na prosbu přijal Jiřího Hrušku čís. 209 a Václava Masaříka čís. 283 do svazku obecního, poněvadž jejich chalupy stály na obecním.

R. 1675 chudý řemeslník Václav Strítežský z čís. 206 pustil obci dva kousky role u Juhyně nad Skalkou k volnému užívání za to, že nemusel platit závdanku.

R. 1752 prodal ouřad Martinu Orlovi čís. 204 kus placu obecního v rozloze 8 aichtlí za 10 rýnských, ročně měl platit za ten pozemek 14 krejcarů do důchodu obecního. Pozemek dosahoval až k cestě, kudy se chodí k Boží muce. Předkové užívali bezplatně.

R. 1750 byl dům čís. 198 pro veliké zrušení a dluhy od ouřadu v licitaci při dohoření třetí svíčky prodán Davidu Kratochvílovi, mlynáři kelečskému za 500 rýnských hotově.

R. 1752 poslal Jan Matějčíný Anně Pelikánce 7 rýnských jako podíl z gruntu čís. 196 do Kroměříže, kde se zle zachovala a dokouta položila.

R. 1638 prodal Jan Rybníkář chalupu čís. 194 Martinu Kolářovi. Ten postavil rukojmě za dobré hospodářství a pokládání peněz Jana Rybertského a Adama Molitora, kteří zároveň ručili 50 groši bílými každý z nich za to, že Rybníkář zůstane na gruntech Jeho Knížecí Milosti a nepřejde na jiné panství. R. 1714 byla táž chalupa prodána, ze závdanku zaplatí se do obce na dluh jeden zlatý 22¼ kr., židovi za koňalku 2 zl. 30 kr. a tomu co se na sirobu narodí nebo vdově 2 zl. 21¼ kr.

R. 1750 prodal obecní vejhoz Janu Malyjurovi půl zahrádky před okny při čís. 187 za 2 zl.

R. 1771 odevzdal Jan Wurm svou chalupu čís. 180 ouřadu, aby ji prodal. Ouřad vyvěsil na radnici vyhlášku po 14 dní. Dostavili se 3 kupci. Poslední z nich Václav Fridrich vyřkl: Já dám 193 rýnské, 3. svíčka dohořela a chalupa byla jeho.

R. 1692 položil Václav Krejčí z čísla 192. dvoje peníze verunkové 2 zl. 30 grešlí, z toho případně Matějovi bratrovi, který víru katolickou zrušil a nyní v Modré v Uhrách zůstává, 7½ grešle, ty dány do měsce sirotčího.

R. 1760 Ant Peroutka z čís. 182 odebral se na římskou putovní cestu, t. j. na pouť do Říma. V zemi Tyrolské, v městě Inšpruku, časný život dokončil.

R. 1655 z čís. 68. dáno sirotkovi na knížky, papír, od školy 13 grešlí. R. 1665 vdova Kobelková poručila výminkovou chalupu čís. 68 městu na špitál.

R. 1717 Matěj Rada převzal grunt čís. 66. Ten dal Lidě Ryškové z Komárovic kožich a tím ji z gruntu vyplatil. Kožich stál 2 rýnské. R. 1718 převzal tuto chalupu Martin Mašlaň a předchůdce při prodeji si vymínil cestu do kovárny.

V kupu gruntu čís. 59 1713 se připomíná, že nápadníkům se již přes 90 let podíly nevyplácely. Proto ouřad nařídil, aby i kupitel

po 4 léta po sobě dával po třech měsících za dotyčné familie mši sv. sloužiti, čímž dědici budou odbyti.

R. 1721 prodána ouřadem chalupa čís. 76 Jirovi Mrkvánkovi za 10 zl., jelikož ji žádný držeti nechtěl.

R. 1731 Jura Hlavica čís. 104 vymínil si při prodeji chalupy místo v zahradě čtyřikrát dva sáhy, kde si svým nákladem chaloupku vystaví. Kdyby se však dnes neb zítra nějaká komínová visitace dostavila, má hospodář právo jeho chalupu rozbořit. Vůbec bývalo té doby zvykem, že nemohl-li se výminkář s hospodářem snášet, mohl si svou chalupu rozebrat a na jiném místě postavit.

R. 1670 prodal Ondra Mojžíšek svou chalupu čís. 101 za 5 loket sukna.

R. 1632 koupil Tomáš Hořinka chalupu čís. 56 za 15 zl. a nové boty.

Roku 1649 koupil Jan Skupina chalupu čís. 55 za 4 zl. a vrtel kaše.

R. 1634 Jira Slanina prodal svou chalupu čís. 53 Mikuláši Bezděkovi, závdanku mělo býti dáno 40 zl., místo toho dal ukupitel Slaninovi 23 ovcí. Na této chalupě měl pohledávku Tatárek z Posvátna a prodal ji Bezděkovi za 1 zl. a 1/2 čtvrtce hrachu.

R. 1735 popustil Jura Šrom tento grunt čís. 53 Josefu Pitrounovi. Ten postavil rukojmí za zachování bohabojného katolického života.

R. 1711 prodali nápadníci grunt čís. 52 za 2 zl. a 2 achtle hrachu.

R. 1628 bylo v obecní truhle pro sirotka po Ondru Kováři z čís. 44 2 koflíky a 2 lžice stříbrné ve váze 16 lotů. To dáno na ciborium do kostela. Kdyby se suad z vojny navrátil má mu to obec nahradit.

R. 1746 koupil ouřad pretensí 3 sirotků, kteří již dlouhý čas ve světě se vynacházejí od Jakuba Králíka čís. 44 za 13 zl. Z toho dáno 1 zl. na mše sv. za duše těch sirotků a ostatek do měšce sirotčího.

R. 1739 prodal Jan Kostrava Martinu Tesařovi chalupu čís. 36 ve stavbě, rolách, platech zahradních velice sešlou.

Kdy dostal zámek přerovský nynější podobu.

Pravděpodobně za Karla st. z Žerotína. Nemyslíme ovšem hradní věž, která pozbyla malebnou, homolovitou střechu až v XVIII. století. V dopisech Karla st. z Žerotína jsou zmínky o nějaké větší stavbě na hradě přerovském skoro po celý rok 1612. Jednak dlouhá doba stavby, jednak značný stavební náklad je nám důkazem, že nešlo jen o běžné opravy, nýbrž o větší práci, míníme, že Karěl ze Žerotína zhuboval r. 1612 portál do zámku přerovského a při-

stavěl na zámku druhé poschodí. Sloh stavby tuto domněnku podporuje. Uvedeme několik výňatků z dopisů Karlových vydaných Brandlem.

R. 1612—5./5. píše Karel z Rosic služebníku svému Mikuláši Pětrušovi v Přerově. »Co se peněz na stavění hradu přerovského dotýče, v dobré paměti mám, co jsi mi předešle na Dřevohosticích za poznamenání ukázal, podle kteréhož by ještě přes sedum set zlatých na dělníky vynaloženo býti mělo, čemuž jsem i tehdyž místo dal a ještě místo dávám. Ale za příčinou nemoci Krajíčkovy i také Tomášovy, kteří mi oba na smrt stonou, nemohu k svým důchodům přicházeti; protož tě za to žádám, abys to tak nějak opatroval, aby nebyli dělníci meškáni; asi za dvě neděle nebo nejdéle za tři, jak se s nimi málo polepší, chci počty od nich přijíti a potom tě penězi fedrovati. Co se toho dříví dotýče, znám to, kdyby tak dlouho ležeti mělo, že by nebylo beze škody; protož můžeš je dáti stesati a podle uznání s tesařem smluviti. Dvěře ku pecím za nejlepší soudím, aby dřevěny byly, nebo železné příliš se kříví, potom se mohou obarviti tou barvou, kterou se dvěře budou barviti. Včerejšího dne od Bernarda mi psaní jest dodáno, též supplikacie od zedníka. Zedníkovi oznam, že já se chci smlouvy držeti, neb zle by bylo, kdyby kdo měl v té naději smlouvat, aby potom smlouvy nedržel, než ukáže-li při mém tam příjezdu, že jest něco mimo smlouvu dělal, že ho nechci ve škodě nechávati.«

Brandl, list č. 895, str. 78, 79.

Mikuláši Pětrušovi — 29./5. — 1612.

»... ubezpečil jsem tě, že tě vkrátce penězy opatřím; to jsem těchto pomínutých dnův učinil a tobě u výběrčích zemských 500 zl. na stavění ukázal; ty jestliže jsi přijal, nepomíjej mi oznámiti.«

List 920, str. 98.

Mikuláši Pětrušovi — Rosice 1./8. — 1612.

»Co se při stavění hradu dělá, nepomíjej mi napsati...«

List 943, str. 116.

Mikuláši Pětrušovi — Rosice 7./8. — 1612.

»... a jak jsem prve poručil oustně, aby mi, co na posly vydáš, do počtu mezi stavění nekladl, tak ještě poroučím; než odesílej každé čtyři neděle cedulky ouředníkovi a kaž sobě peníze navraceti.«

List 950, str. 122.

Paní Mandaleně Gbelské z Gbelska (hospodyně Karlova v Rosicích.)

Dřevohostince 22./12. — 1612.

»... »o těch 500 zl. na dukátech jsem porozuměl; nebudete moci tu pečeť obrániti, abyste jich neotevřely; neb maje doktoru na apatyku 100 zl. odvésti, odkud jinud jich vzíti nemám, než odtud. Neb zde blízko tisíce zlatých z důchodů nynějších na dostavění hradu přerovského jsem vynaložiti musel, protož mu je odtud vyčísti moci budete.«

List 995, str. 155.

Karel ze Žerotína zdědil r. 1598 panství Přerov. V tu dobu byl zámek o poschodí menší a měl málo místností. Podle Vlastivědy, Přerovský okres str. 82 byla tam sborová světnice, knihovna, sklep se světnicí sborovou, sklep na stříbro, nová a stará šatna. Zámek pro všechnu čeleď ani nestačil. R. 1605 píše Karel z Rosic do Přerova svému služebníku Janu Volfovi, aby k příjezdu jeho do Přerova vše připravil.

».... avšak tobě poroučím, poněvadž jest na hradě málo pokojů, tak že by mi tam s čeládkou mou těsno bylo, aby mi v městě asi dva neb tři pokoje objednal, abych potom přijeda tam, je mezi čeládku svou, kterouž s sebou přivezu, rozdělití mohl.«

Brandl, list 669, str. 466.

V pozdějších letech po r. 1612 a po prodeji Dřevohostic, bydlel Karel ze Žerotína na hradě Přerově a tři léta před svou smrtí stále, jakož i jeho vdova Kateřina, ale o nedostatku místa není již zmínky, ačkoliv z poslední vůle Kateřiny z Valdštejna, ženy Karlovy, se dovídáme, jak četnou čeleď měli, jak se na takové velmože slušelo a patřilo. Ba dočítáme se, že r. 1625 dopřál Karel bratrskému knězi pokojíček na hradě Přerově. »Prosí totiž 7./2. — 1625 Petr Kostický, starší správce bratrský v Přerově, kanovníka Platejsa, aby v Přerově život svůj dokonati mohl. Nekatoličtí kazatelé byli vypovědění ze země, on však je již stár přes 70 let, je churav a manželku má nemocnou. Proto prosí, aby zde byt svůj buď v domě bratrském, neb na hradě, kdež pokojíček od J. Mti pána mého, pana p. Karla staršího z Žerotína sobě puštěný mám, míti mohl.«

Akta kard. Dietrichštejna z let 1619—1635.

Matice Morav. r. 1915.

Snad se ještě najde v Žerotínském archivu nebo v přerovském, městském nějaká zmínka, účet nebo smlouva s řemeslníky o stavbě na zámku v Přerově. Příští rok budeme vzpomínati 300leté úmrtí slavného Karla st. z Žerotína, budou studovány památky na něho, snad vydá někdo jeho životopis, možná že se také doplní zprávy o stavbách na hradě přerovském r. 1612.

F. N.

Florian Zapletal:

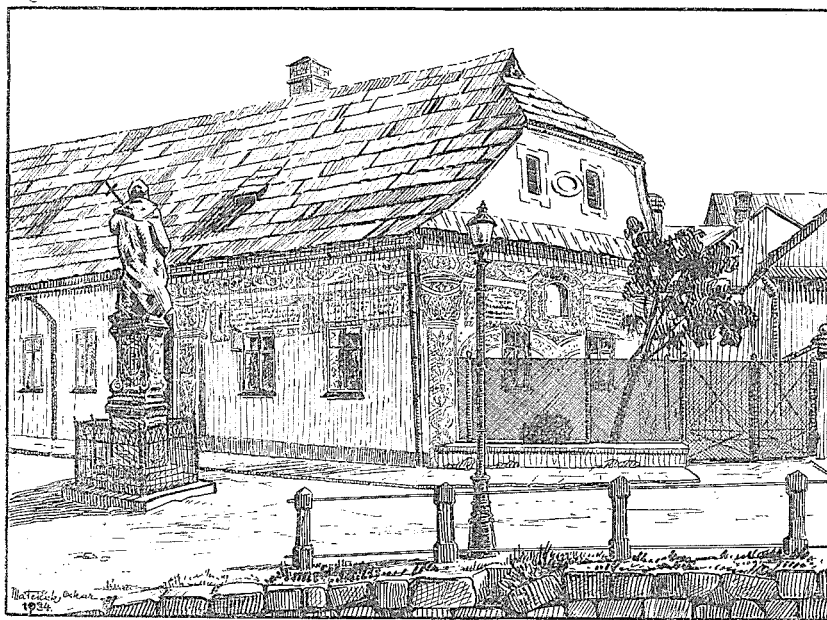
Sgrafita z r. 1583 v Hranicích.

Na rozhraní ulice Hřbitovní a Komenského v Hranicích stojí přízemní domek čp. 265, nové 2, jehož dvě stěny, obrácené do ulice, nesou neobvyklou ozdobu. Jsou to přesně datovaná sgrafita z r. 1583, tedy z období renesančního slohu u nás, kdy taková výzdoba stěn byla značně oblíbená.

Sgraffito, italsky sgraffiare, škrábat, jest malba, škrábaná v

omítce. Byla vynalezena v Itálii v době renesance. Malba jeví se jako kresba.

Sgrafitová výzdoba zachovala se zčásti dosud na uvedeném domku v Hranicích na průčelní stěně pod bohatě profilovanou římsou a na stěně do Hřbitovní ulice vpravo od domovního vchodu pod přečnívajícimi konci trámového stropu.

Dům v Hranicích ze sgrafity z r. 1583.

Architektonický rámeček této sgrafitové výzdoby tvoří tři kolmé nástěnné pilastry, zdobené akantovými listy a ukončené korintskými hlavicemi. Na hlavicích spočívá deska (abakus), a nad deskami vine se vodorovný vlys z akantových listů a květů, z mužských a ženských hlav v profilu a ze lvích hlav, podaných rovněž v profilu. První pilastr je zobrazen vpravo od domovních dveří, druhý vidíme na zaobleném rohu domku, třetím je ukončena celá kompozice na straně ode dvora. Hlavy mužů a žen v profilu jsou umístěny v podstřešním vodorovném vlysu vesměs v medaillolech. Tři spojené ženské hlavy, dvě krajní v profilu, třetí uprostřed en face, zdobí vlys na rohu domku.

Na průčelní štítové stěně jsou nyní dvě okna skutečná a mezi nimi jedno okno slepé. Nad tímto slepým oknem je zobrazena v medaillohu korunovaná mužská hlava en face, a po stranách je připojen letopočet 1583. Pod slepým oknem zobrazil umělec hlavu opice.

U levého skutečného okna zachovaly se dosud zčásti citáty z Bible, žalm 37, verš 25 a 26 a žalm 119, verš 1.

Žalmu 37, verš 25 a 26 zní:

Mlad jsem byl, a sstaral jsem se, a neviděl jsem spravedlivého opuštěného, ani semene jeho žebraři chleba.

Každého dne milost činí, i půjčuje, a však símě jeho jest v požehání.

Žalmu 119, verš 1 praví:

Blahoslavení ti, kteříž jsou ctného obcování, kteříž chodí v zákoně Hospodinově.

Z těchto citátů zachovaly se dosud pouze trosky. U pravého okna je vidět rovněž nepatrnou část bývalé obdobné výzdoby (kousky žalmů).

Podle zprávy hranického spisovatele Galaše (zemřel r. 1840) byl na domku zobrazen také Adam a Eva a poslední soud, a okna průčelní stěny byla za jeho paměti větší než jsou dnes.

Tato bohatá sgrafitová výzdoba z r. 1583, zachovaná bohužel pouze zčásti, je provedena v barvě pískově žluté, červené a černé. Jsou-li to původní barvy, nedovedu povědět.

Nynější majitel domku stará se vzorně o tuto cennou uměleckou památku, která patří k pozoruhodným výtvarným projevům na Moravě v renesančním období a která je tím vzácnější, že byla vytvořena a se zachovala dosud aspoň zčásti na stavbě Jednoty bratrské.

Některé podrobnosti na sgrafitech mají význam symbolický.

Korunovaná mužská hlava, zobrazená en face v medaillonu nad slepým oknem průčelní štítové stěny, představuje krále Davida.

Pod tímž oknem zobrazil umělec opičí hlavu en face. Neumím zatím povědět, jde-li v tomto případě o námět pouze okrasný (žertovný) či vysloveně symbolický. Kloním se více k výkladu druhému. Znalec Bible najde možná vnitřní souvislost mezi touto zobrazenou opičí hlavou a některým veršem uvedené knihy.

Ve vodorovném vlysu z akantových listů a květů na štítové stěně jsou vpleteny hlavy dvou lvů v profilu. Lev byl znamením bdělosti. Šalomoun postavil 12 lvů kolem svého trůnu, 12 na schodech a dva vedle křesla. Kde Šalomounův trůn je předobrazem Krista, upomíná 12 lvů na apoštoly. Protože lev je králem zvířat, je Kristus vítězným lvem z pokolení Judova (Zjevení sv. Jana V. 5). Samson a David, kteří přemohli lva, jsou symboly statečnosti.

V mužích a ženách, zobrazených v profilu v medaillonech v podstrešním vodorovném vlysu, vidím Boží muže a ženy ze Starého zákona, jichž životy jsou dosud oblíbeným námětem výkladů v biblických hodinách českobratrské církve.

Sgrafitová výzdoba je přesně datována rokem 1583. Tento letopecet je umístěn nad slepým oknem průčelní štítové stěny po stranách medaillonu s korunovanou hlavou krále Davida.

(Dokončení příště.)

Dr. Miloš Záleský:

Z našeho poštovního holubářství.

Poštovní holubář jest chovatel odlišný značně od jiného chovatele holubů. Na pošt. holubáře se kladou určité požadavky v záležitostech obrany státu. Proto poštovní holuby může chovati jen člen spolku chovatelů poštovních holubů. Překročení tohoto zákona se stihá velmi přísně. A přece v našem kraji je hodně černých chovatelů poštovních holubů. V samotném Lipníku mohli jsme viděti plno poštovních holubů, ač řádně přihlášení jsou tři chovatelé: jeden profesor, jeden bednář a jeden nezaměstnaný klempířský dělník. Všichni ostatní chovatelé byli černí, nebojíce se, že jsou vydáni možnému nebezpečí trestního stíhání, pokut a zabavení holubů. Je tu také hodně zalétlých holubů odjinud, kteří, aniž by byli oznámeni odbornému časopisu, žijí tam, kam se dostali. V Přerově co nejdříve se počne s kontrolou trhů. I v Lipníku lze na trhu poštovní holuby koupiti.

»Černé« holubáře lze považovati za největší škůdce poštovního holubářství. Obecní správy jako přerovská, lipenská měly by samy upozorniti své orgány bezpečnostní na potřebné prohlídky na trzích a jinde. Jako jsem zaznamenal smutnou okolnost, že je tu plno černých poštovních holubářů, musím zaznamenati, že pamatuji jen jeden případ samovolného, dobrovolného odevzdání zalétlého poštovního holuba v Lipníku letos. Pro druhého jsme si museli jíti. Kde jsou ostatní zalétlí a proč nejsou odevzdáni, je historie jiná. Inu, holub přilétl, je na holubníku a je můj, si myslí dotyčný. Ale není tomu tak a myslím, že prohlídky u »černých« chovatelů hodně vynesou. Pamatujte, že poštovní holub jest jako radio!

V Přerově se vytvořil mladý spolek chovatelů poštovních holubů, do jehož obvodu patří i Lipensko. Spolek mimo cílů chovatelských a závodních má i cíle výchovné. Chce seznámiti veřejnost s poštovním holubářstvím, hodlá pořádati též poučné demonstrace poštovního holubářství pro školy, spojené s promítáním filmů a dovoluje i jednotlivým školám přístup na holubníky členů. Konečně budiž podotknuto, že přerovský spolek disponuje i dobrými výkony jednotlivých svých chovatelů.

Vzpomeňme jen dnešního předsedy spolku, p. Jiřího Ludíka, dílovedoucího knihtiskárny v Přerově na nábřeží Stojanově. Najdete u něho množství holubů ve dvou holubnicích. Posílá své holuby na závody anebo na cvičné lety po stovkách. Množství všelijakých diplomů mluví o prvních cenách, které Ludík získal a dokumentují mezi zdejšími holubáři názor, že i ten nejhorší holub pana Ludíka patří mezi nejlepší k chovu. Uvážíme-li, že p. Ludík jest prostý zaměstnanec, který na své holubaření věnoval všechno, co mohl, díváme se na všechna vyznamenání tak trochu se stanoviska jiného. a poutají nás ať je to již diplom anebo nějaká zlatá plaketa, nebo

připis jugoslávského generála, poslaný do Přerova po holubu. Ještě bych prozradil, že p. Ludík jest pravý sportovec, který svých holubů nejlí.

•Dříve patřil náš kraj ke spolku v Olomouci. Dnes máme spolek samostatný vybavený i hodinami pro kontrolu těchto závodníků z říše ptací. Jest to podivný nástroj. Jakmile holub přiletí, uraziv závodní trať, zpět do holubníku, sejme se mu závodní kroužek a vhodí do hodin, které samočinně zaznamenají dobu příletu.

Poštovní holub jest zpravidla označen na noze kroužkem anebo místo kroužku má na noze plombu. Holubi jsou barvy různé, nejčastěji šedé s modravým krkem, mají přes křídla pásy, říká se takovým modří. Jsou i kapratí, tmavěji nebo světleji. Dobrým znakem poznávacím jest ozobí, které jest mocně vyvinuto. Jsou i červení a holubáři znají mnoho všelijakých odrůd. A jak již bývá, hantýrka poštovních holubářů není bez zajímavosti. Členství spolku je povinností zákonnou. Každý zalétlý poštovní holub má býti označen úřadům a nikoliv tajně chován nebo dán na hraní dětem. Podle zákona jest považovati za poštovní holuby i jejich míšence. Upozornil jsem v této stati na poštovní holubářství všechny naše čtenáře a zejména naše správy škol, aby v té věci poučily mládež i občany, aby při náhlé prohlídce, nazi na poštovní holubáře byli uvarování škod z pokut a vězení.

Prostý, někde někým mezi jinými holuby chovaný holub může býti dobrý ve výkonu a kdoví, zda není někým tajně spolu s jinými evičen a užíván k protistátní činnosti a zda tato protistátní činnost není takovým tajným chovem připravována. Z toho všeho plyne opatrnost tu potřebná pro bezpečnost státu. Právě v našem kraji z příčin obrany státu, (že do výboru obrany města nebyl vzat nějaký poštovní holubář, jako je tomu jinde, se asi stalo z nevědomosti povolanych), zaslouží zvýšené pozornosti černé poštovní holubářství.

Pojízdné vojenské holubníky můžeme v našem kraji viděti na různých místech, podle toho, jak putují. Holubáři poštovní rádi tyto holubníky navštěvují, aby viděli věc vzorně zařízenou.

R. Kout:

Slovník lipenského nářečí.

Vlíct vléci, užívá se lidově: už ho vleču, dovlekl sem ho.

Vlízný vtíravý, kdo všude vleze.

Vlízt vlézt a zároveň: vejít se (všeob.): to do toho koša nevrže (spletením obou sloves říká se někdy chybně: to sem nevrže, anebo: to se sem nevrže).

Voděnka vodička (všeob.), též vodová polévka (Týn) — vodnatelka vodnatelnost.

Vonička voňavá květina (všeob.): v zahradě rostú voničky.

Vrch, užívá se na vyjádřování přísloví: nahoře, nahoru: on šel navrch, je navrchu (všeob.) — vrchní horní: vrchní větr; v Přerově mají: dolní náměstí a vrchní náměstí.

Vrtať časuje se: vreu, vrceš, ...

Vřetenica slepýš (had, všeob.).

Všadě, všade všude i vsudy — všeci všichni (všeob.) — všecko má 2. pád všeckýho, 3. všeckýmu atd.

Všetulka ženská, která se všude toulá (?): tak plkají nem bačičky, tetičky a všetulky.

Vydrchať: měla sem pět dětí, všecky sem ich vydrchala (= s bídou vchovala).

Vyhnálov Výstrkov: tadyk je to jak na Vyhnálově — bývá tam hdesi na Vyhnálově.

Vychránit vykliditi, vykýdati: vychránili sme chlív, šuplík — vyčránit se vydělati se, vyprázdniti se: zeslíkl gatě a vychránil se.

Vykládat vypravovati, povídati (všeob.): vykládejte nám neco!

Vykučovat mýtití (les).

Výlepek obtisk (obrázek, který se lepením přenáší na jiný papír. všeob.)

Vypravit vyříditi (všeob.): to si musím s ním vypravit.

Vyslít se vysvléci se (všeob.) (Dokončení přístě.)

Drobné zprávy.

ÚPLNÉ ZATMĚNÍ MĚSÍCE.

Roku 1936. budeme moci pozorovati ve středu dne 8. ledna úplné zatmění měsíce. Toho dne zapadne slunce v našich krajinách — jimi rozumíme Záhoří a jeho nejbližší okolí — o 16. hod. 2 min., kdežto měsíc, který bude toho dne v úplňku, vyjde už v 15 hod. 59 min. Oba tyto časové údaje i ostatní v tomto článku jsou udány dle času, jímž se řídí naše železnice. Zatmění začíná v 17 hod. 28 minut. V tomto okamžiku se objeví na východním okraji měsíce tmavá tečka, která se bude zvětšovati. Mysleme si, že měsíc je ciferníkem visacích hodin, pak by tato tečka odpovídala 40 minutám na ciferníku. Za tři čtvrti hodiny bude východní polovice měsíce zatměna, kdežto západní část bude jasně svítiti. Svítící část se bude stále zmenšovati. V 18 hod. 58 min. bude už celý měsíc zatměn. Poslední světlá tečka na okraji měsíce zanikne v bodě, kde ciferník udává 18 min. Nyní bude už celý měsíc zatměn, proto se zatmění jmenuje úplným. V 19 hod. 21 min. se objeví na západním okraji měsíce světlá tečka v místě, kde ciferník ukazuje 22 minut. Tato světlá tečka se bude zvětšovati, ve 20 hod. bude dolní polovice měsíce osvětlena a horní ještě zatměna. Ve 20 hod. 51 min. bude už skoro celý měsíc jasný kromě malé tečky na nejvyšším místě t. j. kde na ciferníku by velká ručka ukazovala 1 min.

V tomto okamžiku skončilo zatmění. Netřeba podotýkati, že všechno budeme moci viděti, bude-li obloha v těch místech, kde bude měsíc, bez mračen. Po dobu úplného zatmění od 18 hod. 56 min až do 19 hod. 21 minuty budeme viděti měsíc tmavohnědý.

V roce 1936 bude v našich krajinách pozorovatelné zatmění slunce, o kterém podáme včas zprávu. Josef Široký.

HRAD TEPLICE NAD BEČVOU.

Psal jsem o něm v červnovém čísle »Záhorské kroniky« r. 1934 a dovodil, že po tomto středověkém hradu nezbylo na levém břehu Bečvy nad lázněmi Teplicemi hmotných památek, a že také v souvěkých písemných pramenech není po něm stopy. K tomuto hradu vrátil jsem se v drobném spisku »Hrad Teplice nad Bečvou« (nákladem »Přehledu« v Hranicích r. 1935) a ukázal, že uvedený hrad nebyl také nikdy vystavěn v katastru vsi Ústí na levém břehu Bečvy na návrší u jižního konce mostu přes řeku. Na jaře r. 1935 zřídily si lázně Teplice vlastní vodovod. Vodojem je umístěn na kopci nad lázněmi, tedy v místech, kde měl stát středověký hrad Teplice. Vodojem je vyhlouben v nejvyšším bodě kopce až do skály. Při této práci nepřišlo se na nijaké hmotné památky z doby historické. Rovněž při hloubení vodovodních příkopů od vodojemu dolů v několika směrech nebylo nalezeno ani na kopci ani na jeho stráních nejmenší stopy po tvůrčí lidské ruce v době historické nebo předhistorické. Florian Zapletal.

NÁPIS NA VĚŽNÍ KOROUHVIČCE HRANICKÉHO ZÁMKU.

Roku 1819 byla věž hranického zámku nově kryta a při té příležitosti opsal si J. H. A. Gallaš, první historik našeho města, nápis na korouhvičce, již je věž podnes zakončena.

Korouhvička má tvar praporku a nápis na ní je rozdělen ve tři řádky, napsané pod sebou, asi takto:

Z Z F H V P
K G G V G
1 6 0 4

O nápisu Gallaš sám zaznamenal: »Druhý řádek nápisu žádný vyhodnotit nemůže korouhevnického nápisu, ač i prvního dumělý jest. Někteří chtějí tomu, že by latinský byl a sloul takto: Zdenko Zambach Fautor Hranicensis Vrbis Posuit. Jiní drží jej za německý a vykládají jej takto: Zdenko Zambach Frei Herr Von Pottenstein, a tento výklad zdá se mi pravdomnějnější býti než onen, neb k čemuž to chlubení Fautor na vlastním zámku?«

Nápis je skutečně německý. První řádek, správně už Gallašem čtený, jsou iniciály pana Zdenka Žampacha z Pottenštejna, pána

na Hranicích v letech 1600—1609. Druhý řádek jsou iniciály manželky Žampachovy, Kateřiny z Gutenštejna, jejíž jméno nám nebylo dosud známo. Toho roku 1604 je Žampach už po druhé ženat, paní Anna Marie z Kunovic, první jeho žena už nežije. Proto také vítání nové vrchnosti v Drahotuších r. 1604 v úterý den sv. Fabiána a Sebestiána týká se druhé manželky Žampachovy, paní Kateřiny, nikoliv Anny Marie z Kunovic. (Oprav v Záh. Kron. XVI, str. 106.)

Paní Kateřina byla Němka a jejím vlivem se také dvůr pana Žampacha poněmčil. Přivedla s sebou německé služebnictvo a rovněž řemeslníci, kteří na opravě zámku pracovali, byli většinou Němci. O těchto opravách svědčí r. 1604 na věžní korouhvičce, značící asi rok dostavby věže, na vnitřní úpravě zámku pokračováno však i roku příštího. Z cizích řemeslníků, kteří na zámku pracovali, uvádíme Abrahama Bambergra z Egru, řemesla truhlářského, který se toho roku 1605 v úterý po sv. Havle v Hranicích oženil. Vzal si Barboru, dceru Martina Šeliga z Drachmburku, služebnici urozené paní Kateřiny Žampachové, rozené hrabínky z Kutenštejna a na Hranicích. (Reg. sml. svat. F 14.) Druhý řádek nápisu dlužno tedy čísti: Katherina Geborene Gräfin Von Guttentstem.

Ani druhá manželka Žampachova, paní Kateřina, dlouho nežila; r. 1609 je již nebožkou. Byla pochována v městském kostele hranického.

V době stavovského povstání je pan Žampach ženat už s Barborou Pálfovou z Erdödu, jež byla snad třetí jeho ženou.

Boh. Indra.

KRÁM DOKTORSKÝ.

Na poslední jarmark v roce 1585, který začínal to pondělí před sv. Lucíí, přijel do Hranic s jinými kramáři pan Bartoloměj doktor Pluckovský z města Kotwic v Dolních Lužicích s celým svým krámem doktorským.

Už čtvrtého dne, právě prostřed jarmarku, ve čtvrtek před sv. Lucíí, ztropena před jeho boudou výtržnost, již dobré jméno a obchody páně Bartolomějovy nemálo utrpěly.

U doktorského stánku zastavil se opatrný měšťan Mikuláš Šilhan z Lipníka, který málo si toho kumštu vážil, a vida v krámě jen služebníky doktorovy, notně jim nadal, na jejich poctivosti utrboval a křičel, že oni s doktorem se jenom šizunkem obcházejí. Byl z toho mocný shon lidu a velká nevole, která ještě vzrostla, když jeden ze služebníků přivedl pana Bartoloměje.

Přispěchavší doktor Pluckovský nedal umění apatykářského a tu oba, jsouce notně podroušení, dávali jeden k druhému slova tak důtklivá, že se taková nevole jejich dostala až na městské právo, před pana purkmistra a pány radní.

Opatrní otcové měští vyslechli bedlivě žalobu i odpor a uváživše škod, dalšího zameškávání a outrat, projevili přání a dali povolení.

aby se obě strany přátelsky spolu ráčily narovnat; a schladlí řečníci přijali. To, co mezi nimi činiti bylo, dali v moc přátelům dožaláným, kteří po náležitém uvážení všecku tu zlou vůli vyzdvihli, umrtvili a v nic obrátili. Nato protivníci podáním rukou se odprosili a slibili sobě různice té nevpomínati, nevyzdvihovati. ale řeči i skutkem mír a pokoj mezi sebou zachovati.

Pan Mikuláš šel asi vesele domů.

Boh. Indra.

DVĚ NÁVŠTĚVY KRÁLOVSKÉ V HRANICÍCH.

R. 1323. O smyšlené schůzce panovníků toho roku v Hranicích bylo už psáno v Záh. Kron. XVI., 84. Zprávu o schůzce nacházíme u obou hranických historiků, Scholze (r. 1864) i Bartovského (ještě r. 1924!). Oba autoři převzali ji nekriticky z Gallaše. Ale už Palacký (kn. VIII.) lokalisoval schůzku do Hodonína a obšrněji o ní píše. Je zajímavé, co je o tom v původním pramenu, u Gallaše samého (r. 1811):

»Za času téhož opata (Tomáše I.) a pána města Hranic držán byl v městě zdejším slavný sněm dvou králů, Jana totižto z Lucemburku, krále českého, a Karla, krále uherského, s arciknížaty rakouskými. O kterémžto sjezdu královském zmínku činí Pešina v svojem Předchůdci Moravopisu těmito slovy »Leta 1323 na žádost Moravanův vypravil se král Jan do Olomouce a tu jisté porovnání mezi nimi učinil. Po některém dni přijel i král uherský Karel s arciknížaty rakouskými, s kterýmiž příměří utvrzeno. Někteří píší, že takové sjetí králův a arciknížat bylo in Alba Ecclesia, to jest v Hranicích.« Sjezdu tomu něco podobného nacházelo se vymalované před síní domu radního na zdi; kteréž malování sprostý lid za svaté Tři krále držel. (Rukop. J. H. A. Gallaš: Památky města Hranic, ep. I., str. 157).

R. 1422 za válek husitských zdržoval se v Hranicích král Zikmund a to podle jeho itineráře dne 26. dubna. Bylo to po vpádu Korybutovičově na Moravu, kdy Zikmund, zanechav obléhání Ostroha, táhl proti Polákům. Dne 25. dubna je v Olomouci, 26. dubna v Hranicích, jak dosvědčuje jeho list, toho dne v Hranicích datovaný. Palacký píše jen stručně o ústupu Zikmundových vojsk do Uher, ale podle itineráře táhl Zikmund Polákům vstříc. (Obšrně Lad. Hosák: Uherský Brod za válek husitských. Časop. Spol. P. S. Č. roč. 1935, str. 28.) Hranice byly tehdy ještě premonstrátské, husitství vniká však po několika letech i do našeho města.

Bohumír Indra.

Národní mapa Moravskoslezská, vydaná Národní Jednotou v Olomouci, neměla by scházeti v žádném odboru Národní Jednoty, ve spolecích, úřadech, školách, farách a pod. Cena 10 Kč, při odběru 5 a více výtisků 8 Kč. Doporučujeme vřele tuto mapu svým odběratelům. Upozorněte laskavě na ni správy škol a doporučte i jiným činitelům.

Nakladatel R. Promberger v Olomouci vydal: Amalie Kožmínová: **Olenina láska**. Napínavý děj se odehrává v Podkarpatské Rusi. Správatelka otvírá čtenáři vzácný pohled do světa, o němž snad dosud vůbec ani nevěděl a jež si rázem zamiluje. Stran 292. Vázaný výtisk za 27 Kč, brožovaný výtisk stojí pouze 18 Kč. — Otto B. Wendler: **Petr závodí**. Veselá kniha pro 10—14leté hochy a také pro jejich otce a dědečky, kteří se rádi zasmějí. Četné roztomilé obrázky akad. malíře F. Procházky-Paukera vtipně doprovázejí vypravování. Stran 108, vázané v pěkně upravené vazbě za 18 Kč. Doporučujeme.

Nakladatelství Jos. Hokr, Praha I., Kaprova ul. 14 vydalo v knihovničce »Mládí« svazek 31. Božena Němcová: **Divá Bára**, sv. 32. N. V. Gogol: **Poslední výprava Tarasa Bulby**, sv. 33. Fr. Jura: **Janošík**. Každý svazek pouze 1 Kč. Upozorňujeme na **Knihovničku mládí**, jež patří k velmi dobrým a nejlacinějším knížkám pro děti. Vyžádejte si seznam.

Prof. Fr. Waic: **Pěvecká čítanka**. Soubor článků o správě pěveckých spolků a výchově pěvců. Cena 12 Kč. Nákladem Vlastivědného musejního spolku v Olomouci. Pěvecká čítanka doporučena hudebními znalci a osvětovými korporacemi osvětovým komisím, pěveckým a divadelním spolkům a kroužkům, obecním knihovnám. Doporučujeme rovněž.

Dobeš, Hyl, Klika: **Kreslení ve 3., 4. a 5. post. roč. obecné školy** — podle definitivních osnov Nákladem Ústředního spolku českého učitelstva ve Slezsku. Rozvržení učebné látky s ukázkami praktického provedení má sloužiti učitelům za podklad k individuální práci. Dílo je velmi pečlivě upraveno. 110 ukázek je doprovázeno příslušnými vysvětlivkami. Zařadte tuto pěknou příručku do učitelských knihoven!

V. Brychta-B. Štvánová-A. Sturm: **Kreslení a rýsování pro obecné školy, vyšší stupeň** — 6., 7. a 8. post. roč., podle nových učebných osnov z r. 1933. Nákladem Československé Grafické Unie a. s. v Praze. Vychází v měsíčních sešitech. Počátkem listopadu vyšel sešit **Listopad**: 20 ukázek se slovním doprovodem. Doporučujeme učitelstvu a k zakoupení do učitelských knihoven. —

Upozorňujeme na praktickou příručku pro učitele — Antonín Krejčíř: **Diktáty pro vyšší stupeň školy obecné a pro školy měšťanské**. Stran 128. Tiskem společenské knihtiskárny v Přerově. Cena 15 Kč.

Dr. J. L. Červinka: **Problémy moravské prehistorie**. Zvláštní otisk z časopisu »Příroda«, ročník XXVIII., číslo 8. Nákladem časopisu »Příroda«. — Brno 1935.

Objednejte ještě dnes

oblíbený rodinný a hospodyn. časopis

LÍPA XX. ročník

přináší na tisíce rad a obrázků pro šití šatů, prádla, ruční práce úsporu v domácnosti, v kuchyni. Právní a lékařská poradna zdarma. Dva romány Jeden k vystrihování. Levné pojištění úrazové. — Velká jubilejní soutěž Lípy o 20.000 cen v obnosu 500.000 Kč. Cena 1 Kč, poštou 1.10 Kč. Strihová příloha 2 Kč. Dodá každý knihkupec, prodejna novin i Administrace Lípy, Praha XVI., Husova 7.

Státní nakladatelství doporučuje:

Naše hlavy. Podobizny našich vynikajících lidí.

1. skupina: Aleš, Dvořák, Neruda, Smetana, v obálce 5 Kč.

2. skup.: Havlíček, Masaryk, Palacký, Štefánik v obálce 5 Kč.

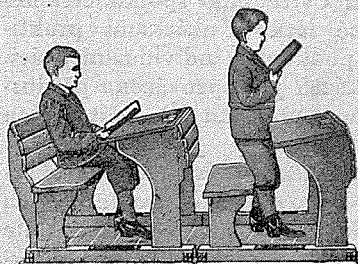
3. skup.: Švehla, Švec, Vrchlický, Čech, v obálce 5 Kč.

4. skup.: Beněš, Heyduk, Jirásek, Kožíšek, v obálce 5 Kč.

Obrazy tištěny jsou hlubotiskem na pěkném kartonu v rozměru 21 × 30 cm. Ve vydávání se pokračuje.

Vlastivědné obrazy. Jsou to fotografie v rozměru 62 × 64 cm v ceně 8—12 Kč. Jako poslední byly vydány: Litomyšl, Prales na Boubíně, Údolní přehrada ve Vranově n. Dyjí, Karlovy Vary, Prazské mosty. Seznámy na požádání!

Veškeré objednávky vyřídí Státní nakladatelství, pobočka v Brně, jakož i každý knihkupec.

Tabule patent „TALLA“

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušenosti opět jich objednává. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veškeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojeřínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Ujezdě.

Tisk J. Slováků spol. s r. o. v Kroměříži.